

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Grāmatvedības un audita katedra

**Krājumu izmaksu novērtēšanas metožu ietekme uz
uzņēmuma finanšu rezultātu**

The impact of the inventory valuation method on the companies financial results

DIPLOMDARBS

Profesionālā bakalaura studiju programma

Autors: **Ieva Pļaviņa**

Studenta apliecības Nr.: ip12059

Darba vadītājs: Dr.ekon., as.prof., Ruta Šneidere

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Darba tēma ir krājumu izmaksu novērtēšanas metožu ietekme uz uzņēmuma finanšu rezultātiem. Darba izstrādāšanas mērķis ir izpētīt krājumu novērtēšanas metožu ietekmi uz uzņēmuma darbības finanšu rezultātu un izstrādāt ieteikumus SIA „Roze MJ” uzņēmuma vadībai. Pētījuma gaitā analizētas krājumu apjoma izmaiņas, ja krājumu novērtēšanai izmanto FIFO un vidēji svērto metodi un novērtēta to ietekme uz uzņēmuma finanšu rezultātiem. Finanšu rezultātu novērtēšanai tiek izmantoti uzņēmuma kapitāla struktūras, rentabilitātes un likviditātes rādītāji, kurus tieši ietekmē izmaiņas krājumu postenī.

Pētījuma rezultāts parāda, ka labāki rentabilitātes, likviditātes un kapitāla struktūras rādītāji ir, ja uzņēmums krājumu novērtēšanai izmanto vidēji svērto metodi.

Darbā ir 18 tabulas, 74 lapas.

Atslēgas vārdi: krājumi, FIFO, vidēji svērtā metode, finanšu rezultāti.

ANNOTATION

The theme of the work is the impact of the inventory valuation method on the companies financial results. The aim of the work is to identify the impact of the inventory valuation method on the companies financial results and to elaborate suggestions for the direction of the company „Roze MJ” Ltd. Within the research changes regarding the amount of inventories of the enterprise in case of application of the FIFO and the weighted average methods as well as the impact of each valuation method on the companies financial results are being valuated. In order to valuate the companies financial results, its capital structure, rentability and liquidity ratios that are directly influenced by the changes in the inventory section are being examined.

According to the results of the research, better capital structure, rentability and liquidity ratios are shown if the weighted average method is being applied.

The work contains 18 charts, 74 pages.

Key words: inventories, FIFO, weighted average method, financial results.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Krājumi.....	9
1.1.Krājumu definējums un uzskaites metodes	9
1.2. Krājumu pašizmaksas noteikšana	13
1.3. Krājumu novērtēšanas metodes	16
1.4. Inventarizācija.....	21
2. Uzņēmuma finanšu rezultātu novērtēšanas kritēriji	29
2. 1. Likviditāte	29
2.2. Kapitāla struktūra.....	34
2.3.Rentabilitāte	38
3.Sabiedrības „Roze MJ” krājumu izmaksu analīze.....	41
3.1. Uzņēmuma darbības raksturojums.....	41
3.2. Krājumu novērtēšanas metožu ietekmes novērtēšana	44
3.3 Krājumu novērtēšanas metožu ietekme uz likviditātes rādītājiem	52
3.4 Krājumu novērtēšanas metodes ietekme uz kapitāla struktūru.....	56
3.5 Krājumu novērtēšanas metodes ietekme uz rentabilitāti	60
Secinājumi	68
Izmantotā literatūra un avoti.....	71
Pielikumi.....	74
1.pielikums.....	74
2.pielikums.....	75

Apzīmējumu saraksts

FIFO – First in – First out

LIFO – Last in – First out

PVN - Pievienotās vērtības nodoklis

ROA – Ekonomiskā rentabilitāte

ROE – Pašu kapitāla rentabilitāte

ROS – Realizācijas rentabilitāte

SGS – Starptautiskais grāmatvedības standarts

IEVADS

Latvijā uz 2016.gada 15. martu ir reģistrēti jauni 2496 uzņēmumi, bet 2269 uzņēmumi likvidējās, kopumā reģistrēti ir 373898 uzņēmumu, bet likvidēti 124637 uzņēmumi.¹ Šajos datos ir iekļautas visas uzņēmuma formas – pašnodarbinātās personas, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības, fondi, nodibinājumi un biedrības un arī valsts budžeta iestādes. Jebkuram uzņēmumam, kas nodarbojas ar ražošanu vai tirdzniecību ir nepieciešami krājumi, lai varētu īstenot savus izvirzītos uzņēmējdarbības mērķus. Tādēļ ir svarīgi, lai krājumu novērtēšanas metodes un uzskaitē būtu labvēlīga uzņēmuma darbības principiem. Tas radītu maksimāli patiesu informāciju finanšu pārskatos un dotu pozitīvu ieskatu uzņēmuma maksātspējas un bankrota rādītājos, kas ļautu uzņēmumam vienkāršāk iegūt finansiālu atbalstu no kredītiestādēm, kas varētu būt noteicošs faktors tālākai uzņēmuma attīstībai. Ikvienam uzņēmumam ir jāstrādā efektīvi, mērķtiecīgi un jāveicina uzņēmuma nākotnes iespējas attīstīties. Ļoti liela nozīme ir tieši apgrozāmajam kapitālam uzņēmumā, kura sastāvā ir arī krājumi. Autors uzskata, ka uzņēmumam, kuram ir lieli krājumu apjomi, ir jo īpaši jāpievērš uzmanība, tam kā krājumi tiek novērtēti. Ir ietekme uz uzņēmuma rādītājiem kopumā.

Latvijas likumdošana atļauj izmantot divas krājumu novērtēšanas metodes – FIFO un vidēji svērto metodi. Uzņēmuma vadītājam ir iespēja pašam izvērtēt, kura no metodēm būs visatbilstošākā viņa uzņēmējdarbības veidam. Tādēļ autore vēlas pētīt, kā krājumu novērtēšanas metode ietekmē uzņēmuma finanšu rezultātu. Papildus autore vēlas izvērtēt kā mainās bruto peļņa, bruto peļņas rentabilitāte atkarībā no pielietotās krājumu uzskaites metodes. Šie rādītāji ietekmē arī uzņēmuma kapitāla struktūru. Autore rakstot darbu vēlas noskaidrot kā krājumu apjoms iespaido un vai tam ir saistība ar uzņēmuma aizņemtā kapitāla īpatsvaru. Rādītāju rezultāti ļautu pilnīgāk izprast krājumu novērtēšanas metožu izvēles nozīmi uzņēmējdarbībā. Iegūtie rezultāti arī ļautu pilnīgāk izprast cik nozīmīgi ir izvēlēties uzņēmējdarbībai labvēlīgāko metodi un cik liela ir ietekme uz uzņēmuma darbību šīm metodēm.

Diplomdarba mērķis ir izpētīt krājumu novērtēšanas metožu ietekmi uz uzņēmuma darbības finanšu rezultātu un izstrādāt ieteikumus SIA „Roze MJ” uzņēmuma vadībai. Izstrādājot diplomdarba pētniecisko daļu, darba autors vēlas pētīt uzņēmuma kapitāla struktūras, uzņēmuma rentabilitātes un likviditātes rādītājus.

¹ https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=2 (Lursoft datubāzes statistika)

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, darba autore izvirza šādus uzdevumus:

- Literatūras avotos izpētīt pieejamo informāciju par krājumiem un to uzskaites metodēm.
- Izpētīt, kā tiek noteikta krājumu pašizmaksa.
- Analizēt un izpētīt krājumu novērtēšanas metodes.
- Izpētīt likumus un citus literatūras avotus, lai iegūtu pilnīgu priekšstatu par inventarizāciju un tās specifiku.
- Izpētīt pieejamo informāciju par likviditātes rādītājiem.
- Raksturot kapitāla struktūras rādītājus.
- Pilnīgākam priekšstatam raksturot rentabilitātes rādītājus.
- Izpētīt uzņēmuma SIA „Roze MJ” darbības specifiku un grāmatvedības raksturojumu.
- Salīdzināt FIFO un vidēji svērtās metodes rezultātus.
- Novērtēt, kā krājumu novērtēšanas metode ietekmē likviditātes rādītājus.
- Analizēt, kā krājumu novērtēšanas metode ietekmē kapitāla struktūras rādītājus.
- Novērtēt krājumu novērtēšanas metodes ietekmi uz rentabilitātes rādītājiem.
- Analizēt iegūto informāciju, izstrādāt secinājumus un ieteikumus.

Darbu autore iedala trijās nodaļās. Pirmajā nodaļā raksturo krājumus, kas ir darba galvenais izpētes objekts. Pirmajā nodaļā autore definē krājumus, apraksta uzskaites, novērtēšanas metodes. Noskaidro, kā nosaka krājumu pašizmaksu un kā uzņēmumā tiek veiktas inventarizācijas, krājumu apmēru noteikšanai. Pēc autores domām ir svarīgi noskaidrot visu par izpētes objektu, kas ir krājumi, lai varētu pilnvērtīgi novērtēt uzņēmuma finanšu rādītājus.

Krājumu novērtēšanas metodes izmaiņas ietekmē arī uzņēmuma finanšu rezultātus. Tādēļ autore otrajā nodaļā apraksta finanšu novērtēšanas kritērijus, kuri tiek tieši ietekmēti izmainoties krājumu vērtībai bilancē. Nodaļā autore apraksta likviditātes rādītājus, kapitāla struktūras rādītājus un rentabilitātes rādītājus.

Trešajā darba nodaļā autore veic praktisko aprēķinu rezultātu aprakstu. Vispirms tiek raksturota uzņēmuma darbība. Tiek veikta praktiska krājumu novērtēšanas metožu salīdzināšana. Atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes tiek analizēti likviditātes, kapitāla struktūras un rentabilitātes rādītāji.

Darbā tiks izmantota ekonomiskās analīzes metode, tajā skaitā horizontālā, vertikālā un koeficientu metode. Izmantojot horizontālo analīzes metodi autors vērtēs uzņēmuma SIA „ROZE MJ” sešu gadu datus, kas atspoguļos posteņu relatīvās un absolūtas izmaiņas.

Horizontālā analizēs metode ļaus novērtēt uzņēmuma apgrozījuma pieauguma efektivitāti attiecībā pret finansiālo stabilitāti un uzņēmuma attīstības tendences un cikliskumu.

Vertikālā analīzes metode atspoguļo struktūras izmaiņas. Analīzes gaitā tiks savstarpēji salīdzināti dati viena gada ietvaros, kas ļauj konstatēt izmaiņas uzņēmuma līdzekļu to avotu izmaksu struktūrā. Šī analīzes metode raksturo bilances un peļņas vai zaudējumu struktūru. Vertikālā metode tiks izmantota, lai vērtētu, kā katra no krājumu novērtēšanas metodēm ietekmēs finanšu rādītājus..

Finanšu analīzes metode ļaus konstatēt tendences un izmaiņas uzņēmuma finansiālā situācijā. Tiks vērtēti uzņēmuma finanšu rezultāti, maksātspējas un bankrota rādītāji. Darba rakstīšanas laikā tiks arī izmantotas matemātiskās metodes.

Diplomdarbā tiks izmantoti uzņēmuma pēdējo sešu gadu dati no 2010.gada līdz 2015.gadam, kas ļaus aplūkot uzņēmuma tendences un veikt precīzākas prognozes un secinājumus.

Diplomdarba izstrādes laikā veiktā analīze un pētījums pamatojas uz LR likumdošanu, statistikas datiem, Latvijas un ārvalstu zinātnieku darbiem un publikācijām, internetā pieejamajiem datiem un materiāliem. Kā arī uzņēmuma npublicētajiem datiem.

1. KRĀJUMI

1.1. Krājumu definējums un uzskaites metodes

Izpētot dažādus literatūras avotus, autore secina, ka ir vairāki krājumu definējumi. Krājumi ir materiālās vērtības preces, kas iepirktas un tiek turētas tālākpārdošanai, ieskaitot, piemēram, preces, kuras mazumtirgotājs iepircis un tur tālākpārdošanai, vai zeme un cits īpašums, kuru tur tālākpārdošanai. Krājumi ir arī uzņēmuma saražotie gatavie ražojumi vai nepabeigtie ražojumi, kā arī materiāli un izejvielas, kas paredzētas izlietošanai ražošanas procesā.¹ Pakalpojumu sniedzēja gadījumā krājumos ietilpst pakalpojuma izmaksas. Krājumi ir līdzekļi, kurus ir paredzēts izlietot saimnieciskajā darbībā viena gada vai vienā ražošanas cikla laikā.²

Daudziem uzņēmumiem krājumi ir svarīga aktīvu sastāvdaļa. Krājumiem ir jārada buferzona pret pārlietu liela pieprasījuma, aizsardzībai pret cenu kāpumu vai iespējamu krājumu trūkumu, lai nodrošinātu stabilu cenu un ražošanu.³

Krājumi var atrasties dažādās pārdošanas, transportēšanas un ražošanas stadijās, kas nepieciešamas, lai varētu pastāvēt nepārtraukts patēriņš, ražošanas process un sabiedrība būtu nodrošināta pret iespējamām negadījumiem. Krājumos uzskaita visu veidu pirktos materiālus, pirktās preces, pašu saražotus materiālus un pusfabrikātus un gatavo produkciju.

Krājumi ietver preces, kas iegādātas pārdošanai. Krājumi ietver arī gatavos ražojumus vai nepabeigtos ražojumus, kā arī izejvielas un materiālus, kurus paredzēts izmantot ražošanā un darba un produktīvos dzīvniekus.⁴ Latvijas grāmatvedības standarta ievērošana nav obligāta prasība uzņēmumos.

Krājumi ir aktīvi, kas:

- paredzēti pārdošanai sabiedrības parastās darbības gaitā;

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32008R1126> (2.SGS „Krājumi”)

² **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.** *Finanšu grāmatvedība*, SIA Izglītības solī, Rīga, 2004, 68.lpp

³ **Jones M.**, *Financial Accounting*, John Wiley & Sons Ltd, England, 2006., pp. 265

⁴ <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Lēmums „Par Latvijas grāmatvedības standarta Nr.11 "Krājumi" pieņemšanu”)

- atrodas ražošanas vai pārstrādes procesā pirms to pārdošanas;
- materiālu vai izejvielu veidā tiks izmantoti ražošanas procesā vai pakalpojumu sniegšanā.¹

Krājumi veido nozīmīgu apgrozāmo līdzekļu daļu. Krājumus iedala šādos posteņos:

1. Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli (iegādāti, lai izmantotu ražošanas procesā).
2. Nepabeigti ražojumi (saražotā produkcija, kas vēl nav līdz galam pabeigta. Šo krājumu vērtībā iekļauj produkcijas ražošanai izlietoto materiālu iegādes izmaksas, darba samaksu un ar tām saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kas tieši saistītas ar produkcijas ražošanu, kā arī daļu netiešu izmaksu (arī materiālu).
3. Gatavie ražojumi un preces pārdošanai (preces, kas iegūtas ražošanas procesā un paredzētas pārdošanai, kā arī preces, kas iegādātas tālākai pārdošanai. Jāņem vērā, ka pirktie un pašražotie krājumi ir jāuzskaita atsevišķi).
4. Nepabeigti pasūtījumi (izpildītie darbi, kas nav līdz galam pabeigti). Veidojas ja saimnieciskā darbības process ir nepārtraukts.
5. Avansa maksājumi par precēm (sabiedrības priekšapmaksa par precēm).
6. Darba dzīvnieki un produktīvie dzīvnieki (darba zirgi, vērši, govīs u.c.).²

Pārskata perioda beigās krājumu atlikumi tiek atspoguļoti gada pārskata bilanci, bet to izlietojums – peļņas un zaudējumu aprēķinā. Uzņēmuma grāmatvedībai ir jānodrošina precīza un patiesa informācija gada pārskata sastādīšanai par uzņēmumā esošiem krājumiem, kā arī svarīgi, lai informācija būtu patiesa ir uzņēmumu vadībai, lai varētu veikt krājumu kontroli³.

Krājumu uzskaites galvenais uzdevums ir kontrolēt to saglabāšanu un pareizu izlietošanu. Tādēļ ir svarīgi, lai būtu informācijai par:

- katra krājuma nosaukumu saņemšanu, izsniegšanu un izlietošanu ražošanā vai pārdošanā,
- par to, kura darbinieka atbildīgā glabāšanā atrodas jebkura nosaukuma un jebkura daudzuma materiālu vai preču krājumi.

Krājumu vadīšana ir aktuāla daudziem uzņēmumiem, jo:

- glabājot lielu krājumu daudzumu, tiek iesaldēti naudas līdzekļi
- krājumu glabāšanai ir jānodrošina atbilstoši apstākļi, kā arī personāla resursi (noliktavas strādnieki, pārziņi)

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11"Krājumi")

² http://www.auditadvice.lv/files/be09_stepanova_krajumi_la.pdf (Oksana Stepanovas raksts „Krājumu uzskaites noteikumu, kas jāņem vērā”)

³ **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.,** *Finanšu grāmatvedība*, SIA Izglītības solī, Rīga, 2004, 68.lpp

- ir jāparūpējas par jaunu ražošanai nepieciešamu izejvielu iegādi noteiktajā laikā, apjomā.¹

Autors tālāk raksturo dažas pieejas krājumu vadīšanā:

- Lielu izejvielu partiju iegāde. Šīs pieejas piekritēji pamato savu izvēli ar to, ka precīzi iepērkot vairumā, piegādātājs var piešķirt atlaides. Šādi ražotāji cenšas samazināt produkta tiešo pašizmaksu. Kā trūkumu šai metodei var minēt augstās krājumu uzturēšanas izmaksas un produktu ražošanas vai tirdzniecības elastības samazināšanos.
- Minimālu krājumu uzturēšana. Izejvielas tiek pasūtītas tikai tādā apjomā, kādā, uz doto brīdi ir nepieciešams. Šāda krājumu vadīšanas metode tiek dēvēta par „just in time” metodi. Šī metode kompānijai ļauj izvairīties no krājumu uzturēšanas izdevumiem un lielu krājumu uzkrāšanās, jo izejvielas tiek pasūtītas tikai tad, kad ir nepieciešamība. Jāsaka, ka šādas sistēmas uzturēšanai ir jāpieliek ne mazums pūļu, jo visam ir jānotiek ļoti precīzi un punktuāli.² Gadījumos kad iestājas dažādi neparedzēti gadījumi un šī krājumu piegāde netiek piegādāta, tiek tieši ietekmēts uzņēmuma darbs, kas rada zaudējumus.

Veids, kā novērtēt krājumus ir svarīgs, jo tas tieši ietekmē uzņēmuma peļņu, bet pēc inventarizācijas veikšanas rezultāti ietekmēs arī uzņēmuma finanšu rezultātu.³

Izejvielu, materiālu un preču uzskaiti sabiedrībās var uzskaitīt pēc nepārtrauktās un periodiskās inventarizācijas metodes. Krājumu uzskaites metodes izvēle atkarīga no sabiedrības darbības veida, krājumu apjoma un arī no sabiedrības vadības vēlmēm.

Sabiedrībai jālieto viena un tā pati krājumu novērtēšanas metode visiem līdzīga veida un lietojuma krājumiem. Cita veida krājumiem vai krājumiem, kas izmantojami citādi, var būt nepieciešama cita novērtēšanas metode.

Pirms preču pārdošanas katrs uzņēmējs pieņem lēmumu par krājumu uzskaites metodes izvēli savam uzņēmumam. Materiālo krājumu uzskaitē izmanto divas uzskaites metodes – nepārtrauktās inventarizācijas un periodiskās inventarizācijas metodes.

Nepārtrauktās inventarizācijas metodes nosaukums raksturo metodes būtību – sistemātisku krājumu uzskaiti. Metode paredz, ka krājumu kontos atspoguļo visu materiālu kustību – saņemšanu, izlietošanu vai pārdošanu. Turklāt jebkurā pārskata perioda brīdī var

¹http://www.preili.lv/upload/uznemeji/20140430_metodiska_rokasgramata_uznemejdarbibas_uzsaksana.pdf, (Par metodiskās rokasgrāmatas saturu atbildīga biedrība "Lietišķo sieviešu apvienība")

² turpat

³ **Atrill P., McLaney E.**, *Financial Accounting for Decision Makers, Person Education*, London, 2008., pp. 90

konstatēt krājumu atlikumus atbilstoši to nomenklatūrai. Izmantojot šo metodi jebkurā periodā var konstatēt pārdoto vai izlietoto krājumu pašizmaksu, neveicot inventarizācijas.

Nepārtrauktās inventarizācijas metodes priekšrocības:

- Ir nodrošināta kontrole pār krājumu glabāšanu.
- Var identificēt krājumu zudumus, kuri rodas zādzību, bojāšanas, izlaupījumu dēļ.
- Jebkurā laikā bez inventarizācijas veikšanas var noteikt uzņēmuma finanšu rezultātu, kā arī izlietoto krājumu vērtību.
- Inventarizācija kalpo krājumu uzskaites pareizības pārbaudei un krājumu novērtēšanai pārskata perioda beigās.¹

Nepārtrauktās inventarizācijas metode nodrošina kontroli pār krājumu saglabāšanu, zaudējumu – zādzību, izlaupīšanu, bojājumu identificēšanu, uzskaites precizitāti krājumu kontiem, iespēju aprēķināt peļņu vai zaudējumus par jebkuru periodu, bez esošo krājumu inventarizācijas un nodrošina operatīvus uzskaites datus uzņēmumiem, lai veiktu pasūtītāju pieprasījumu analīzi.²

Periodiskās inventarizācijas metode pamatojas uz periodiskām krājumu inventarizācijām. Šī metode paredz periodiski veikt materiālo vērtību inventarizāciju. Periodiskā inventarizācija ir krājumu atlikumu novērtēšanas metode, kuras rezultātā tiek salīdzināti reāli aprēķināti krājumu atlikumi noliktavā katra perioda beigās ar krājumu atlikumu datiem uzskaites reģistros. Krājumu iepirkšana visa perioda laikā tiek uzskaitīta izdevumu kontā, bet nē bilances krājumu uzskaites kontā. Krājumu bilances vērtība paliek nemainīga uzskaites reģistros, līdz laikam, kad tiks veikta nākama inventarizācija.³

Metode paredz, izlietoto krājumu vērtību kārtējā uzskaitē neatspoguļo. Krājumu atlikumus pārskata perioda beigās nosaka, veicot inventarizāciju. Atlikumā esošos krājumus novērtē pēc to pēdējās iegādes cenām, bet, ja atlikumi pārsniedz pēdējās iegādes daudzumu, pārsniegumu novērtē priekšpēdējās iegādes cenās.

Galvenās periodiskās inventarizācijas metodes priekšrocības:

- Nav nepieciešams datortehnikas nodrošinājums, kas ir labvēlīgs aspekts mazajiem uzņēmumiem.
- Krājumu novērtēšanu un inventarizācijas iespējams veikt pārdošanas cenās, krājumu atlikumus iegādes pašizmaksā novērtējot tikai finanšu grāmatvedības atskaitēm.⁴

¹ **Apsīte I.**, *Uzņēmuma gada pārskats*, Lietišķās apmācības centrs SIA, Rīga, 2010., 82lpp

² **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.**, *Finanšu grāmatvedība*, SIA Izglītības solī, Rīga, 2004, 73.lpp

³ turpat, 74.lpp

⁴ **Ludboržs A.**, *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*, Lietišķās informācijas dienests SIA, Rīga 2003., 64.lpp

Krājumu novērtēšanas metodes izvēle netieši ietekmē arī uzņēmuma maksātspēju, jo kā vienu no raksturīgākām uzņēmuma maksātspējas pazīmēm atzīmē I. Blanks:

- Faktori, kas saistīti ar saimniecisko darbību – efektīva mārketinga trūkums, neracionāla izmaksu struktūra, zems pamatlīdzekļu izmantošanas līmenis, nepietiekams produkcijas sortiments, lieli krājumu apjomi, nepietiekams ražošanas menedžments.

Kopumā autore secina, ka krājumi ir dažādas materiālas vērtības, kas tiek turētas uzņēmumā tālākai pārdošanai. Krājumu sastāvā ietilpst uzņēmuma saražotie gatavie produkti, nepabeigtie ražojumi, kā arī izejvielas un materiāli, kas tiks izmantoti ražošanas procesā. Krājumu vadīšana ir saistīta ar krājumu optimālā apjoma nodrošināšanu saimnieciskās darbības procesa nodrošināšanai.

Izpētot pieejamo informāciju autore secina, ka krājumu uzskaitē var izmantot divas krājumu uzskaites metodes – nepārtrauktās inventarizācijas un periodiskās inventarizācijas metodes. Nepārtrauktā inventarizācijas metode dod iespēju jebkurā pārskata perioda brīdī konstatēt krājumu atlikumus atbilstoši to nomenklatūrai. Periodiskā inventarizācijas metode paredz veikt periodiskas materiālo vērtību inventarizācijas. Periodiskās inventarizācijas metode ir labvēlīga mazajiem uzņēmumiem, jo nav nepieciešams datortehnikas nodrošinājums.

1.2. Krājumu pašizmaksas noteikšana

Katrai lieta ir sava vērtība, kas rodas šo lietu apstrādājot vai radot, kas liecina, ka jebkurai lietai ir cena vai vērtība. Krājumus sākotnēji novērtē atbilstoši to iegādes izmaksām vai ražošanas pašizmaksai vai pēc zemākās tirgus cenas. Turpmāk krājumu atlikumus novērtē atbilstoši iegādes izmaksām vai ražošanas pašizmaksai vai tirgus cenām bilances datumā atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem ir zemāks. Ja krājumu izmaksas ir neatgūstamas, attiecīgās krājumu vienības novērtē atbilstoši neto pārdošanas vērtībai.¹

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11 "Krājumi")

Krājumi tiek novērtēti pēc faktiskās pašizmaksas vai zemākās tirgus cenas. Gadījums, kad ir nepabeigti ražojumi vai gatavie ražojumi un preces pārdošanai izmaksās ietilps arī pieskaitāmās izmaksas.¹ Par samaksu iegādāto krājumu faktiskā pašizmaksa ir firmas faktisko iegādes izmaksu summa, izņemot pievienotās vērtības nodokli. Pie faktiskajām krājumu izmaksām pieder:

- Muitas nodevas un citi maksājumi (piemēram, dabas resursu nodoklis),
- Atalgojums starporganizācijai, ar kuras palīdzību iegādāti krājumi,
- Izmaksas krājumu sagatavošanai un transportēšanai līdz to izmantošanas vietai, ieskaitot apdrošināšanas izdevumus.²

Uzņēmuma paša ražotajiem krājumiem sākotnējo vērtību nosaka, izvērtējot ražošanas izmaksas. Krājumu izmaksās iekļauj visas iegādes, ražošanas un citas izmaksas, kas radušās, nogādājot krājumus to pašreizējā atrašanās vietā un stāvoklī. Krājumu iegādes izmaksas aprēķina, pirkšanas cenai pieskaitot transporta un pārkraušanas izmaksas, ievadmuitas nodevas un neatskaitāmos nodokļus un citas ar pirkumu tieši saistītas izmaksas. Nosakot iegādes izmaksas, atskaita piešķirtās atlaides. Krājumu ražošanas pašizmaksu veido tiešās un netiešās produkcijas (preču, nepabeigto ražojumu un pasūtījumu) ražošanas izmaksas.³

Tiešās ražošanas izmaksas veido izmaksas, kas ir tieši attiecināmas uz saražoto produkciju. Šīs izmaksas ietver produkcijas ražošanai izlietoto materiālu iegādes izmaksas un darba samaksu un ar šo samaksu saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Tiešās ražošanas izmaksas var ietvert arī tiešās izmaksas par ražošanas rakstura darbiem un pakalpojumiem, ko veikuši apakšuzņēmēji.⁴ Tiešās izmaksas ir visas tās izmaksas, kas radušās ražošanas procesā, izejvielu, materiālu izmaksas, darbinieku samaksa.

Netiešās ražošanas izmaksas veido izmaksas, kas rodas produkcijas ražošanas laikā un ir netieši saistītas ar attiecīgās produkcijas ražošanu, piemēram, ražošanas vadībā un apkalpošanā nodarbināto inženieru, tehniķu, remontstrādnieku un citu darbinieku darba algas un ar šīm algām saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, ražošanas pamatlīdzekļu remonta un ekspluatācijas izdevumi, ražošanas telpu apkures un apgaismošanas izdevumi, pamatlīdzekļu nolietojums, nomas maksa un apdrošināšanas maksājumi, vispārējas nozīmes palīgmateriāli un citi ar attiecīgā produkcijas veida ražošanu netieši saistīti izdevumi.⁵ Proti, netiešās izmaksas ir nepieciešamas saimnieciskās darbības nodrošināšanai,

¹ **Jones M.**, *Accounting and Finance*, John Wiley & Sons, United Kingdom, 2014., pp. 97

² **Januška M.**, *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*, Merkūrijs LAT SIA, Rīga, 1993., 40.lpp

³ turpat 40.lpp

⁴ turpat 40.lpp

⁵ <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11 "Krājumi")

bet nav tieši saistītas ar saražoto produktu. Šajā kategorijā ietilpst netiešais darbs, jeb priekšniecības izmaksas, amortizācija, komunālie pakalpojumi.

Netiešās ražošanas izmaksas veido izmaksas, kas rodas produkcijas ražošanas laikā un ir netieši saistītas ar attiecīgās produkcijas ražošanu, piemēram, ražošanas vadībā un apkalpošanā nodarbināto inženieru, tehniķu, remontstrādnieku un citu darbinieku darba algas un ar šīm algām saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, ražošanas pamatlīdzekļu remonta un ekspluatācijas izdevumi, ražošanas telpu apkures un apgaismošanas izdevumi, pamatlīdzekļu nolietojums, nomas maksa un apdrošināšanas maksājumi, vispārējas nozīmes palīgmateriāli un citi ar attiecīgā produkcijas veida ražošanu netieši saistīti izdevumi.

Izšķir netiešās ražošanas pieskaitāmās nemainīgās un mainīgās izmaksas:

- Netiešās ražošanas pieskaitāmās nemainīgās izmaksas ir tās ražošanas izmaksas, kas saglabājas nosacīti nemainīgas neatkarīgi no ražošanas apjoma, piemēram, rūpnīcas ēku un iekārtu nolietojums un uzturēšana, kā arī ražošanas vadības izmaksas.
- Netiešās ražošanas pieskaitāmās mainīgās izmaksas ir tās ražošanas izmaksas, kuras mainās tieši vai gandrīz tieši līdz ar ražošanas apjomu izmaiņām, piemēram, netiešās materiālu izmaksas un netiešās darbaspēka izmaksas. Netiešās ražošanas pieskaitāmās mainīgās izmaksas attiecinā uz katru ražošanas vienību, pamatojoties uz ražošanas iekārtu faktisko izmantošanas intensitāti.

Produkta vai preces ražošanas procesa rezultātā vienlaicīgi var saražot vairāk nekā vienu produktu. Tas ir gadījumā, kad, piemēram, tiek ražoti salikti produkti vai pamatprodukts un blakusprodukts. Blakusprodukts var rasties arī kā nebūtisks atlikums, kas radies no pārpalikumiem, kurus vairs uzņēmums nevar tālāk pārstrādāt. Lielākā daļa blakusproduktu pēc sava rakstura ir nebūtiski, bet tie var tikt pārdoti, piemēram, zāģu skaidas kokmateriālu pārstrādes procesā. Tādos gadījumos tos var novērtēt neto pārdošanas vērtībā un šo vērtību atskaita no pamatprodukta izmaksām.

Citas izmaksas iekļauj krājumu izmaksās tikai tad, ja tās rodas, nogādājot krājumus to pašreizējā atrašanās vietā un stāvoklī. Piemēram, var būt lietderīgi krājumu izmaksās iekļaut ar ražošanu nesaistītas pieskaitāmās izmaksas vai izmaksas, kas radušās, projektējot produktus konkrētiem klientiem.¹

2. Starptautiskais grāmatvedības standarts raksturo izmaksas, kuras neiekļauj krājumu izmaksās un atzīst par izdevumiem periodā, kurā tās rodas, ir, piemēram, šādas:

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11"Krājumi)

- a) pārmērīgas iztērēto materiālu, darbaspēka vai citu ražošanas izmaksu summas;
- b) uzglabāšanas izmaksas, ja vien šīs izmaksas nav vajadzīgas ražošanas procesā pirms nākamā ražošanas posma;
- c) pieskaitāmās administratīvās izmaksas, kuras nav saistītas ar krājumu nogādāšanu to pašreizējā atrašanās vietā un stāvoklī; un
- d) pārdošanas izmaksas.¹

Krājumu atlikumu novērtēšana ir nozīmīgs posms uzņēmumā, jo šis process uzrāda katra uzņēmumā esošā krājuma vērtību. Krājumus uzņēmumā novērtē attiecīgi pēc zemākās to vērtības, kuru novērtē pēc ražošanas pašizmaksas, iegādes cenām vai tirgus cenām. Zemāko cenu uzrāda, lai varētu zināt, cik daudz līdzekļu tiek ieguldīti krājumos un kādu summu steidzamā gadījumā uzņēmums saņems par krājumu pārdošanu.

1.3. Krājumu novērtēšanas metodes

Izpētot Latvijas Republikas likumus autors secina, ka krājumu pašizmaksas noteikšanai izmanto izmaksu novērtēšanas metodes - vidējo svērto cenu metodi vai FIFO (pirmais iekšā-pirmais ārā) metodi. Tādu krājumu vienību, kas parasti nav savstarpēji aizstājamas, kā arī konkrētu projektu realizēšanai saražotās un nošķirtās produkcijas vai pakalpojumu pašizmaksu nosaka, izmantojot pieņemtās vienas vienības pašizmaksas kalkulācijas metodes.² Krājumu pašizmaksu noteikšanai izmanto arī LIFO (pēdējais iekšā – pirmais ārā), Latvijas likumdošanā nav atļauts izmantot šo krājumu novērtēšanas metodi.

¹<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32008R1126> (2.SGS „Krājumi”)

²<http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11"Krājumi)

Krājumi, kuru vērtība iegādes brīdī noteikta ārvalstu valūtā, uzskaitē tiek atspoguļota nacionālajā valūtā, ārvalstu valūtu pārrēķinot pēc Latvijas Bankas kursa, kāds ir spēkā krājumu saņemšanas brīdī.¹

Saskaņā ar vidējo svērto cenu metodi, katras vienības izmaksas nosaka, pamatojoties uz līdzīgu vienību vidējām svērtajām izmaksām perioda sākumā un perioda laikā iepirktu vai saražotu līdzīgu vienību izmaksām. Vidējo lielumu var aprēķināt pa periodiem vai, saņemot katru papildus krājumu partiju.² Izlietoto krājumu izmaksas, kā arī krājumu vērtību perioda beigās nosaka, izmantojot tās pašas krājumu vienību vidējās svērtās cenas. Šīs cenas vēlams pārrēķināt pēc ikvienas jaunas šādu krājumu vienību piegādes(saņemšanas).³

Inita Apsīte grāmatā „Uzņēmuma gada pārskats”, ir aprakstījusi, ka izmantojot kumulatīvo vidējo svērto cenu, krājumu vērtību nosaka kopējo pašizmaksu dalot ar kopējo daudzumu, un vērtību aprēķina pēc katras krājumu iegādes, tas ir, pēc katras krājumu iegādes vidējā cena mainās. Krājumus šādi iespējams novērtēt, izmantojot nepārtraukto inventarizācijas metodi. Pozitīvais aspekts pielietojot, šo metodi ir, ka izmaksas maz svārstās un rezultāti ir salīdzināmi. Negatīvais aspekts šai metodei ir, ka krājumu pašizmaksa nesakrīt ar faktiskajām izmaksām, ir daudz decimāldaļu aiz komata, inflācijas gadījumā vērtība atpaliek no tirgus vērtības.⁴ Parasti šo izmaksu metodi izmanto ražošanā, norakstot izejvielas uz gatavo vai nepabeigto ražojumu, kā arī degvielas, kokmateriālu u.c. tirdzniecībā.⁵ Jāatdzīst, ka vidējās svērtās pašizmaksas noteikšanas metode ir vienkāršāka.

Izmantojot, periodisko vidēji svērto cenu krājumu vērtību pārrēķina uzreiz visam periodam. Metodi lieto, ja krājumus uzskaita pēc periodiskās inventarizācijas metodes. Priekšrocība ir tāda, ka šis aprēķins ir vieglāks nekā kumulatīvo vidējo svērto cenu aprēķins, bet kā trūkums ir, ka aprēķinu var veikt tikai pēc perioda beigām.⁶

Vidējās svērtās cenas metode – paredz, ka visas iegādes tiek proporcionāli izlīdzinātas, to aprēķina pēc formulas [1.1.].

¹ **Januška M.**, *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*, Merkūrijs LAT SIA, Rīga, 1993., 41.lpp

² <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11"Krājumi)

³ **Saksonova S.**, *Uzņēmuma darbības plānošanas paņēmieni*, SIA JUMI, Rīga, 2004., 35.lpp

⁴ **Ludboržs A.**, *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*, Lietišķās informācijas dienests SIA, Rīga 2003., 68.lpp

⁵ **Apsīte I.**, *Uzņēmuma gada pārskats*, Lietišķās apmācības centrs SIA, Rīga, 2010., 79. lpp

⁶ turpat, 79.lpp

$$\text{Vidējā svērtā cena} = \frac{(\text{Daudzums}(1) \times \text{Cena}(1) + \text{Daudzums}(2) \times \text{Cena}(2))}{\text{Kopējais daudzums}} [1.1]^1,$$

Ilustrācijai autores veiktais aprēķins (skat. 1.1. tabulu).

Uzņēmums izejvielas vai kādu produktu novērtē, izmantojot vidēji svērto metodi. Vienību cena tiek uzskaitīta tikai iepirkšanas gadījumā, bet brīdī, kad produkts iziet no uzskaites netiek novērtēta vienības cena.

Perioda beigās tiek saskaitītas visas iegādātās vienības un no to kopējās cenas tiek aprēķināta vienības cena, kas tiek izmantota, lai aprēķinātu beigu atlikumu kopējo vērtību.

1.1. tabula

Vidēji svērtās metodes teorētisks pielietojums.*

Datums	Darījums	Daudzums vienībās, gb.	Cena (EUR/vien.)	Summa, EUR
01.01.	Sākuma atlikums	300	2.00	600.00
03.01.	Iegāde	700	2.20	1540.00
04.01.	Izsniegts	600	2.14	1284.00
05.01.	Iegāde	250	2.17	542.50
06.01.	Izsniegts	500	2,19	1095.00
07.01.	Iegāde	300	2.30	690
08.01.	Iegāde	100	2.15	215
09.01.	Izsniegts	500	2.24	1120.00
15.01.	Iegāde	400	2.14	856.00
20.01.	Izsniegts	200	2.15	430.00
21.01.	Iegāde	150	2.17	325.50
28.01.	izsniegts	200	2.16	432.00
29.01.	Iegāde	200	2.24	448.00
	Kopā realizācija	2400	2.17	5217.00
31.01.	Beigu atlikums	400	X	869.50

* Autores veidota tabula un aprēķini.

Latvijas Republikas likumdošana paredz, ka grāmatvedības uzskaitē var izmantot arī FIFO metodi, kas ļauj uzņēmumiem izvēlēties, kura no šīm metodēm ir piemērotāka un vairāk

¹ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*, SIA Izglītības solī, Rīga, 2004, 71. lpp

atbilst uzņēmuma specifikācijai un vajadzībām. Daudzos uzņēmumos, kā laba biznesa prakse prasa, lai vecākie krājumi tiktu izlietoti pirmie, proti pielieto FIFO metodi¹

Autore izpētot dažādus literatūras avotus secina, ka FIFO metode pamatojas uz pieņēmumu, ka tās krājumu vienības, kuras iepirkta vai saražotas pirmās, pārdod pirmās, un rezultātā vienības, kas paliek krājumos perioda beigās, ir tās, kuras iepirkta vai saražotas visvēlāk. Izmantojot FIFO metodi, krājumu uzskaites vienību izlietojumu novērtē atbilstoši agrāk reģistrētajām (pirmajām), bet šo krājumu uzskaites vienību atlikumu - atbilstoši vēlāk reģistrētajām (pēdējām) šo vienību iegādes vai ražošanas secībā uzskaitē reģistrētajām to iegādes vai ražošanas izmaksām un cenām sadalījumā pa šo krājumu uzskaites vienību piegādes vai ražošanas partijām, neatkarīgi no to izlietošanas faktiskās secības.² Pēc metodes apraksta autors var secināt, ka pēdējie tiek pārdoti krājumi, kuri ir saražoti attiecīgi pēdējie, bet vai faktiski krājumu izlietošanas secība tiek ņemta vērā.

FIFO metodi var lietot, krājumu uzskaiti kārtojot gan pēc nepārtrauktās, gan periodiskās inventarizācijas metodes.³ Izmantojot krājumu uzskaitē nepārtraukto inventarizācijas paņēmieni, uzņēmuma finanšu grāmatvedībā tiek sistemātiski atspoguļots materiālo vērtību izlietojums. Lai to nodrošinātu, uzņēmumā ir jābūt materiālo vērtību analītiskajai uzskaitē – ne tikai par katru krājumu pozīciju, bet arī par iepirktajām partijām (daudzums, cenas, kopējā vērtība). Izlietos materiālus novērtē atbilstoši katras konkrētās partijas iegādes cenām. Izmantojot periodisko krājumu inventarizācijas metodi, izlietoto krājumu vērtību aprēķina un iegrāmato tikai pārskata perioda beigās, pamatojoties uz inventarizācijā noteiktajiem krājumu atlikumiem. Atlikumā esošos krājumus novērtē pēdējās partijas iegādes cenās, bet, ja atlikumi pārsniedz pēdējās iegādes daudzumu, tad šo pārsniegumu novērtē priekšpēdējās iegādes cenās.⁴

Krājumu novērtēšana pēc FIFO metodes balstās uz pieņēmumu, ka preces un materiālie resursi tiek izlietoti vai nosūtīti noteiktā laika posmā (mēnesī, ceturksnī, gadā).

FIFO metodes plusi:

- Krājumu atlikuma novērtējums pēdējās iegādes cenās tuvinā to tirgus cenām bilances sastādīšanas datumā un iegūtie uzskaites dati tādejādi patiesāk atspoguļo uzņēmuma apgrozāmos līdzekļus.
- Inflācijas apstākļos FIFO metode dod iespēju uzlabot pārskata perioda finansiālo rezultātu, palielinot uzņēmuma kopējo peļņu.

¹ **Jones M.**, *Management Accounting*, John Wiley & Sons Ltd, England, 2006., pp. 60

² <http://likumi.lv/doc.php?id=221422> (Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11"Krājumi)

³ **Saksonova S.**, *Uzņēmuma darbības plānošanas paņēmieni*, SIA JUMI, Rīga, 2004., 35.lpp

⁴ **Brūna I., Kaire L.**, *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*, SIA Tipogrāfija Ogrē, Ogrē, 2004, 15.lpp

FIFO metodes mīnusi:

- Atsevišķi jāuzskaita katras krājumu vienības iegāde.
- Ir grūti salīdzināt saimnieciskās darbības rezultātus, ja krājumu vērtība ievērojami svārstās (īpaši novērojams inflācijas apstākļos)¹

Ilustrācijai autores veidots aprēķins.

Krājumu uzskaitē, izmantojot FIFO metodi (skat.1.3.2.attēls). Par pamatu ir izmantota tāda pati informācija, kā Vidēji svērtā metodē, lai gūtu patiesāku priekšstatu par ietekmi uz beigu atlikumu.

1.2. tabula

FIFO metodes teorētisks pielietojums.*

Datums	Darījums	Daudzums vienībās, gb.	Cena (EUR/ vien.)	Summa, EUR
01.01.	Sākuma atlikums	300	2.00	600.00
03.01.	Iegāde	700	2.20	1540.00
04.01.	Izsniegts	600	300gb x 2.00 300gb x 2.20	1260
05.01.	Iegāde	250	2.17	542.50
06.01.	Izsniegts	500	400gb x 2.20 100gb x 2.17	1097.00
07.01.	Iegāde	300	2.30	690.00
08.01.	Iegāde	100	2.15	215.00
09.01.	Izsniegts	500	150gb x 1.17 300gb x 2.30 50gb x 2.15	1123.00
15.01.	Iegāde	400	2.14	856.00
20.01.	Izsniegts	200	50gb x 2.15 150gb x 2.14	428.50
21.01.	Iegāde	150	2.17	325.50
28.01.	izsniegts	200	200gb x 2.14	428.00
29.01.	Iegāde	200	2.24	448.00
	Kopā realizācija	2400	X	5217.00
31.01.	Beigu atlikums	400	2.20	880.50

*Autores veidota tabula un aprēķini.

¹ **Ludboržs A.**, *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*, Lietišķās informācijas dienests SIA, Rīga 2003., 66.lpp

Salīdzinot šīs metodes ir novērojama krājumu beigu atlikumu atšķirība par 11.00 EUR. Šajā gadījuma atšķirība nav liela, bet uzņēmumiem, kuriem ir lieli krājumi un to aprīte ir liela šī atšķirība var būt daudz lielāka un krasi ietekmēt citus finanšu aprēķinus.

Salīdzinot vidējās svērtās pašizmaksas noteikšanas metodi ar FIFO metodi, ir jāsaprot, ka vienkāršāka ir vidējās svērtās pašizmaksas noteikšana, tomēr, ja, izmantojot šo metodi gada beigās paliek krājumu atlikums, var izveidoties situācija, ka krājumu vērtība neatbilst tirgus zemākai cenai, tieši tā- pēc par precīzāku metodi uzskata FIFO metodi, jo šīs metodes izmantošana tuvinā krājumu vērtību bilances datumā tirgus cenām.

Cenu pieauguma apstākļos FIFO metodes noved pie maksimālās tīrās peļņas atspoguļošanas. Bet cenu krituma apstākļos noved pie minimālās tīrās peļņas.¹

1.4. Inventarizācija

Inventarizācija ir neatņemams uzņēmuma darbības posms, kas ļauj uzņēmuma vadībai apsekot esošo līdzekļu esamību. Autors veicot izpēti secina, ka daudzi autori atzīmē inventarizācijas nozīmīgumu uzņēmumā.

Inventarizācija ir viens no svarīgākajiem un apjomīgākajiem darba posmiem, kas nodrošina uzņēmuma faktisko un grāmatvedības uzskaites kontroli. Inventarizācija pēc būtības ir uzņēmuma īpašumā un lietojumā esošo līdzekļu pārbaude dabā un salīdzināšana ar grāmatvedības uzskaites datiem.² Inventarizāciju veic, nosakot uzņēmuma īpašuma vai lietojuma objektu apjomu dabā un salīdzinot ar debitoriem un kreditoriem prasījumu un saistību summas.³

G. Mālderis raksturo inventarizācijas galvenos mērķus un uzdevumus, kas ir šādi:

- Noteikt dabā pamatlīdzekļu, krājumu un naudas līdzekļu, kā arī nepabeigtās ražošanas apjomu daudzumu.
- Noteikt nemateriālo un finanšu ieguldījumu, kā arī norēķinu summu pamatojumu.

¹ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 77.lpp

² **Mālderis G.**, *Inventarizācijas*, Biznesa augstskola Turība SIA, Rīga, 2005., 4.lpp

³ <http://likumi.lv/doc.php?id=80418> (MK noteikumi „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”)

- Kontrolēt materiālo vērtību un naudas līdzekļu saglabāšanu, salīdzinot faktisko daudzumu ar grāmatvedības uzskaites datiem.
- Atklāt krājumus un citas mantas, kas pilnīgi vai daļēji zaudējušas savu sākotnējo kvalitāti, vai arī ir novecojušas.
- Atklāt neizmantojamās materiālās vērtības ar mērķi tās realizēt.
- Pārbaudīt materiālo vērtību naudas līdzekļu glabāšanas noteikumus, pamatlīdzekļu uzturēšanu un ekspluatāciju, kā arī dzīvnieku un putnu turēšanu.
- Pārbaudīt bilances posteņos uzskaitīto nemateriālo ieguldījumu, pamatlīdzekļu un preču materiālo vērtību, naudas līdzekļu ceļā un naudas dokumentu, debitoru un kreditoru parādu, nepabeigtās ražošanas, kā arī citu bilances posteņu reālo vērtību.¹

Normatīvais regulējums nosaka, ka inventarizācijas obligāti ir jāveic šādos gadījumos:

- Uzņēmumam uzsākot darbību;

Uzņēmums, kas uzsāk darbību, veic inventarizāciju, kurā nosaka visas uzņēmuma mantas un lietojumā esošās mantas apjomu dabā, kā arī salīdzina uzņēmuma un debitoru un kreditoru prasījumu un saistību summas. Inventarizācijas rezultātus atspoguļo inventarizācijas sarakstos. Mantas, arī prasījumu un saistību novērtēšanu izdara normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.²

- Katra pārskata gada beigās;

Pārskata gada slēguma inventarizācija nav obligāti jāveic pārskata gada pēdējā dienā, ja grāmatvedības dati dod iespēju arī bez dabā veiktas inventarizācijas noteikt patiesos materiālo vērtību veidus, daudzumus un to novērtējumu naudas vienībās.³

- Lietu nodošanas vai pieņemšanas datumā;

Attiecas uz gadījumiem, kad mainās īpašuma forma, īpašnieks vai materiāli atbildīgās personas.

- Zādzību, ļaunprātību, izlaupīšanas, vērtību bojāšanu, ugunsgrēku vai stihisku nelaimju gadījumos;

Inventarizāciju veic nekavējoties pēc fakta konstatēšanas, lai iegūtu informāciju par zaudējumiem, kas radušies uzņēmumam.

- Pārcenojot pamatlīdzekļus, preču un materiālu vērtības- attiecīgajos normatīvajos dokumentos noteiktajos termiņos un kārtībā;
- Likvidējot, pārdodot vai kaut kādā citādā veidā reorganizējot uzņēmumu;

¹ **Mālderis G.**, *Inventarizācijas*, Biznesa augstskola Turība SIA, Rīga, 2005., 5.lpp

² <http://likumi.lv/doc.php?id=66460> (LR likums „Par grāmatvedību”)

³ turpat

Veic inventarizāciju, kurā nosaka visas uzņēmuma mantas un lietojumā esošās mantas apjomu dabā, kā arī salīdzina uzņēmuma un debitoru un kreditoru prasījumu un saistību summas. Inventarizācijas rezultātus atspoguļo inventarizācijas sarakstos. Šādu inventarizāciju veic katra pārskata gada beigās, kā arī izbeidzot uzņēmuma darbību vai reorganizējot to vai tad, ja ir ierosināta lieta par uzņēmuma pasludināšanu par maksātnespējīgu, vai ja, pamatojoties uz komersanta lēmumu, ir apturēta vai atjaunota komersanta darbība.¹

- Pēc tiesību aizsardzības iestāžu, kontrolējošo organizāciju pieprasījuma un uzņēmuma vadītāja norīkojuma²

Inventarizācijas iedala trīs veidos:

- Pilnās inventarizācijas (ir vienlaidu nepārtrauktās inventarizācijas, kā arī gada inventarizācijas, kad inventarizē visas uzņēmumam piederošās vērtības).
- Daļējās inventarizācijas (pārbauda kādu atsevišķu īpašumu vai lietojuma objektu).
- Izlases inventarizācijas (pēc būtības ir izvēles inventarizācijas, kad pārbauda tikai atsevišķu uzņēmumu līdzekļu daļu).³

Tālāk darbā autore detalizētāk pētīs krājumu inventarizāciju.

Uzņēmuma vadītājs ir atbildīgs par inventarizācijām uzņēmumā. Uzņēmuma vadītājs izveido inventarizācijas komisijas atsevišķu objektu inventarizēšanai. Individuālā uzņēmuma, zemnieku vai zvejnieku saimniecības īpašnieks, cita fiziskā persona, kas veic saimniecisko darbību, un individuālais komersants, kā arī kapitālsabiedrības vadītājs, kurš ir kapitālsabiedrības vienīgais īpašnieks – vienīgais valdes loceklis, inventarizāciju var veikt pats.⁴

Krājumu inventarizāciju var nosacīti iedalīt vairākos posmos:

1. Lēmuma pieņemšana par inventarizācijas veikšanu un inventarizācijas komisijas organizēšanu.

Vienmēr ir jānoformē ar speciālu uzņēmuma vadītāja rīkojumu, kurā tiek atrunāta, kāda inventarizācija, kad un kur tiks veikta. Šajā rīkojumā arī ir jāapstiprina inventarizācijas komisijas sastāvs, kurā nevar ietilpt pārbaudāmās materiāli atbildīgās personas.

2. Izpildītāju un pārbaudāmo personu iepazīstināšana ar uzņēmuma vadītāja rīkojumu par inventarizāciju.

Noformē rakstiskā veidā. Tie ir komisijas locekļu un pārbaudāmo personu paraksti uz rīkojuma par inventarizāciju.

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=66460> (LR likums „Par grāmatvedību”)

² **Mālderis G.**, *Inventarizācijas*, Biznesa augstskola Turība SIA, Rīga, 2005., 6.lpp

³ Turpat, 7.lpp

⁴ <http://likumi.lv/doc.php?id=80418> (MK noteikumi „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju”)

3. Inventarizācijas sagatavošana.

Inventarizācijas veikšanas sagatavošana. Atbildīgai personai ir jāsatavo un jāiesniedz grāmatvedībā materiālu pārskats uz inventarizācijas veikšanas datumu. Tas fakts, ka pārskatā iekļauti visi ienākumu – izdevumu dokumenti, kas ir obligāti fiksējams inventarizācijas akta tekstā.

4. Krājumu inventarizācija.

Pārbaudāmo objektu, krājumu, saskaitīšana un to fiksēšana inventarizācijas sarakstos. Jānovērtē arī krājumu kvalitatīvā stāvokļa izmaiņas un iespējas to izmantošanai tālāk saimnieciskajā darbībā. Novērtēšana notiek, ņemot vērā kvalitāti, derīguma termiņus, morālo un to tehnisko novecošanos un citus apstākļus.

5. Informācijas salīdzināšana.

Iegūtās informācijas salīdzināšana ar krājumu un grāmatvedības uzskaites datiem.

6. Inventarizācijas dokumentu sastādīšana, to apstiprināšana un atspoguļošana uzskaitē.

Inventarizācijas dokumentu noformēšana: rezultātu apkopošana pēc inventarizācijas sarakstiem. Inventarizācijas aktu uzrakstīšana, to apstiprināšana, salīdzināšana ar uzskaites datiem un, nepieciešamības gadījumā, nesakrītību atspoguļošana uzskaitē. Konstatējot nesakrītības starp inventarizācijas datiem un uzskaites datiem, no materiāli atbildīgām personām tiek pieprasīti paskaidrojumi, un uzņēmuma vadītājs ar savu rīkojumu nosaka zaudējumu segšanas kārtību.¹

Inventarizāciju veic tās personas klātbūtnē, kas atbild par konkrēto ķermenisko lietu. Ārkārtas gadījumos, ja atbildīgās personas klātbūtne nav iespējama (piemēram, atbildīgās personas slimības, bezvēsts prombūtnes dēļ vai tādēļ, ka šī persona ir mirusi), uzņēmuma vadītājs pieņem lēmumu par inventarizācijas veikšanu bez atbildīgās personas klātbūtnes.²

Pirms ķermenisko lietu faktiskā stāvokļa pārbaudes sākšanas inventarizācijas komisija:

- iepazīstas ar inventarizējamo objektu un inventarizācijas instrukciju, kā arī sastāda inventarizācijas plānu;
- pārbauda, vai visas svēršanas un mērīšanas ierīces ir precīzas un lietošanas kārtībā;
- noskaidro, vai visi dokumenti, arī pēdējie dokumenti par ķermenisko lietu saņemšanu, atsavināšanu vai likvidāciju, ir reģistrēti attiecīgajos reģistros. Ja tas nav izdarīts,

¹ **Ludboržs A.**, *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, Rīga 2007, 105.lpp

² <http://likumi.lv/doc.php?id=80418> (MK noteikumi „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju”)

paredz laiku minēto darbību veikšanai un inventarizāciju sāk tikai pēc tam, kad šīs darbības veiktas.¹

Krājumu inventarizāciju veic tos obligāti saskaitot, nosverot vai izmērot. Attiecīgi citos uzņēmumos var nākties pielietot speciālus paņēmienus, piemēram, ģeodēziskos mērījumus, veicot tehniskos mērījumus, aprēķinus vai pieaicinot ekspertus.

Inventarizācijas rezultātus ieraksta inventarizācijas sarakstos. Ja uzņēmumā ir atbildīgā persona, šos sarakstus sastāda vismaz divos eksemplāros, no kuriem viens paredzēts atbildīgajai personai un otrs - uzņēmuma vadītājam.

Inventarizācijas sarakstu sastāda, ievērojot šādas prasības:

- norāda sastādāmā dokumenta obligātos rekvizītus — uzņēmuma un attiecīgās inventarizējamās struktūrvienības nosaukumu, dokumenta nosaukumu un numuru, sastādīšanas datumu, pamatojumu, ziņas par personām, kuras piedalās inventarizācijā, ķermenisko lietu uzskaites vienību nosaukumu un uzskaites kodu (numuru) (ja tāds ir), mērvienības, daudzumu un citus rekvizītus (cenas, summas), ņemot vērā inventarizējamā objekta veidu un uzņēmuma inventarizācijas instrukcijā noteikto kārtību;
- inventarizācijas sarakstu sastāda skaidri un saprotami, izmantojot datoru vai izdarot ierakstus ar roku iepriekš sagatavotā inventarizācijas saraksta veidlapā;
- inventarizācijas sarakstu paraksta inventarizācijas komisijas locekļi un atbildīgā persona, ja tāda ir. Ja kāds no inventarizācijas komisijas locekļiem nevar piedalīties inventarizācijā un ja to paredz uzņēmuma vadītāja apstiprinātā inventarizācijas instrukcija, inventarizācijas sarakstu var parakstīt tikai daļa no inventarizācijas komisijas locekļiem;
- ja inventarizāciju veic tādēļ, ka par atbildīgo personu ir norīkota cita persona, inventarizācijas sarakstu sastāda trijos eksemplāros. Persona, kura pieņem ķermeniskās lietas vai naudu, parakstās inventarizācijas sarakstā par to saņemšanu, bet persona, kura tās nodod, — par to nodošanu (izņemot situāciju, ja ārkārtas gadījuma dēļ inventarizācija tiek veikta bez šīs personas klātbūtnes);
- ja inventarizācijas sarakstā ierakstu labo, jāievēro noteikumi par grāmatvedības ierakstu labojumiem;
- visos inventarizācijas saraksta eksemplāros kļūdu labo šādi: svītro nepareizo ierakstu, izdara pareizo ierakstu un norāda, kas un kad labojis un kāpēc labots;

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=80418> (MK noteikumi „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju”)

- labojumu paraksta visi inventarizācijas komisijas locekļi un atbildīgās personas;
- izdarot ierakstus ar roku iepriekš sagatavotā inventarizācijas saraksta veidlapā, nedrīkst atstāt neaizpildītas rindas. Inventarizācijas saraksta pēdējā lappusē neaizpildītas rindas pārsvīturo.¹

Inventarizāciju uzņēmumā veic saskaņā ar uzņēmuma vadītāja apstiprinātām inventarizācijas instrukcijām. Inventarizācijas instrukcijās nosaka pārskata gada slēguma inventarizācijas sagatavošanas, veikšanas un dokumentēšanas termiņus un kārtību. Uzņēmumā var paredzēt arī papildu inventarizācijas, periodiskās inventarizācijas, ārkārtas inventarizācijas (ja konstatēta zādzība, materiālo vērtību bojāšana, ugunsgrēks, plūdi vai cita stihiska nelaime vai ja inventarizāciju veic atbilstoši darba līguma vai koplīguma noteikumiem par darbinieka materiālo atbildību), sagatavojot attiecīgas inventarizācijas instrukcijas.²

Uzņēmuma vadītājs vai cita persona (saskaņā ar amata pienākumiem uzņēmumā) izskata iesniegtos inventarizācijas dokumentus un pārbauda, vai:

- ir iesniegti inventarizācijas saraksti attiecībā uz visiem rīkojumā noteiktajiem inventarizējamajiem objektiem;
- inventarizācijas saraksti ir noformēti atbilstoši noteiktajai kārtībai;
- inventarizācijas rezultāti iegūti atbilstoši inventarizācijas instrukcijai;
- iesniegtie paskaidrojumi un priekšlikumi ir pamatoti;
- visi inventarizācijas sarakstos norādītie aprēķini ir pareizi.³

Pirms preču pārdošanas katrs uzņēmējs pieņem lēmumu par krājumu uzskaites metodes izvēli savam uzņēmumam. Materiālo krājumu uzskaitē izmanto divas uzskaites metodes – Nepārtrauktās inventarizācijas un periodiskās inventarizācijas metodi.

Krājumu uzskaites uzdevums ir kontrolēt to saglabāšanu un pareizu lietošanu tādēļ jābūt informācijai par:

- katra nosaukuma krājumu saņemšanu, izsniegšanu vai izlietošanu pakalpojumu sniegšanā vai pārdošanā,
- to, kura darbinieka materiālā atbildīgā glabāšanā atrodas jebkura nosaukuma un jebkura daudzuma materiālu krājumi.⁴

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=80418> (MK noteikumi „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”)

² turpat

³ turpat

⁴ **Benze J.**, *Finansu grāmatvedība*, Auditorfirma „Grāmatvedis” SIA, Rīga, 1998., 110.lpp

Tas nozīmē, ka visa krājumu un materiālu uzskaitē ir jāiekārto atbilstoši nomenklatūras nosaukumiem un atbildīgajiem glabātājiem.¹

Nepārtrauktās inventarizācijas metodes nosaukums raksturo metodes būtību – sistemātisku krājumu uzskaiti. Metode paredz, ka krājumu kontos atspoguļo visu materiālu kustību – saņemšanu, izlietošanu vai pārdošanu. Turklāt jebkurā pārskata perioda brīdī var konstatēt krājumu atlikumus atbilstoši to nomenklatūrai. Izmantojot šo metodi jebkurā periodā var konstatēt pārdoto vai izlietoto krājumu pašizmaksu, neveicot inventarizācijas.

Nepārtrauktās inventarizācijas metodes priekšrocības:

- Ir nodrošināta kontrole pār krājumu glabāšanu.
- Var identificēt krājumu zudumus, kuri rodas zādzību, bojāšanas, izlaupījumu dēļ.
- Jebkurā laikā bez inventarizācijas veikšanas var noteikt uzņēmuma finanšu rezultātu, kā arī izlietoto krājumu vērtību.
- Inventarizācija kalpo krājumu uzskaites pareizības pārbaudei un krājumu novērtēšanai pārskata perioda beigās.²

Nepārtrauktās inventarizācijas metode nodrošina kontroli pār krājumu saglabāšanu, zaudējumu – zādzību, izlaupīšanu, bojājumu identificēšanu, uzskaites precizitāti krājumu kontiem, iespēju aprēķināt peļņu vai zaudējumus par jebkuru periodu, bez esošo krājumu inventarizācijas un nodrošina operatīvus uzskaites datus uzņēmumiem, lai veiktu pasūtītāju pieprasījumu analīzi.³

Periodiskās inventarizācijas metode pamatojas uz periodiskām krājumu inventarizācijām. Šī metode paredz periodiski veikt materiālo vērtību inventarizāciju. Periodiskā inventarizācija ir krājumu atlikumu novērtēšanas metode, kuras rezultātā tiek salīdzināti reāli aprēķināti krājumu atlikumi noliktavā katra perioda beigās ar krājumu atlikumu datiem uzskaites reģistros. Krājumu iepirkšana visa perioda laikā tiek uzskaitīta izdevumu kontā, bet nē bilances krājumu uzskaites kontā. Krājumu bilances vērtība paliek nemainīga uzskaites reģistros, līdz laikam, kad tiks veikta nākama inventarizācija.⁴

Metode paredz, izlietoto krājumu vērtību kārtējā uzskaitē neatspoguļo. Krājumu atlikumus pārskata perioda beigās nosaka, veicot inventarizāciju. Atlikumā esošos krājumus novērtē pēc to pēdējās iegādes cenām, bet, ja atlikumi pārsniedz pēdējās iegādes daudzumu, pārsniegumu novērtē priekšpēdējās iegādes cenās.

Galvenās periodiskās inventarizācijas metodes priekšrocības:

¹ **Apsīte I.**, *Uzņēmuma gada pārskats*, Lietišķās apmācības centrs SIA, Rīga, 2010., 82lpp

² turpat, 82lpp

³ **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.**, *Finanšu grāmatvedība*, SIA Izglītības solī, Rīga, 2004, 73.lpp

⁴ turpat, 74.lpp

- Nav nepieciešams datortehnikas nodrošinājums, kas ir labvēlīgs aspekts mazajiem uzņēmumiem.
- Krājumu novērtēšanu un inventarizācijas iespējams veikt pārdošanas cenās, krājumu atlikumus iegādes pašizmaksā novērtējot tikai finanšu grāmatvedības atskaitēm.¹

Katra uzņēmuma vadība ir tiesīga izvēlēties kā uzņēmumā veiks inventarizāciju kā uzskaitīs un novērtēs krājumus. Uzņēmuma vadībai pēc autora domām vajadzētu apsvērt visas iespējas, lai izvēlētos uzņēmuma specifikai ērtāko un labāko krājumu vadīšanas un novērtēšanas metodi.

Karājumu novērtēšanas metodes izvēle netieši ietekmē arī uzņēmuma likviditāti, kapitāla struktūru un rentabilitātes rādītājus, jo pastāv dažādi faktori, kas var ietekmēt uzņēmuma saimniecisko darbību un līdz ar to uzņēmuma finanšu rezultātus. Nepietiekams sortimenta daudzums, sortiments, neracionāla izmaksu struktūra, nepraktiska saimniekošana ir daži no faktoriem, kas varētu ietekmēt uzņēmuma finanšu rezultātus.

¹ **Ludboržs A.**, *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*, Lietišķās informācijas dienests SIA, Rīga 2003., 64.lpp

2. UZŅĒMUMA FINANŠU REZULTĀTU NOVĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

2. 1. Likviditāte

Uzņēmuma normālai darbībai ir nepieciešams pietiekams naudas līdzekļu apjoms, jo uzņēmuma finansiālā darbība ir cieši saistīta ar materiālu sagādi, produkcijas ražošanu un sniegšanu. Tādēļ ir svarīgi veidot uzņēmuma finansiālo darbību tā, lai nodrošinātu nepieciešamos finanšu resursus. Finanšu rezultāti sniedz iespēju plānot uzņēmuma finanšu plūsmas un nākotnes attīstības iespējas. Tāpēc autore šajā nodaļā izpēta likviditātes koeficientus, kapitāla struktūras rādītājus un uzņēmumu rentabilitātes rādītājus, kas tiek ietekmēti mainoties krājumu postenim.

Svarīga ir likviditāte, jo ar tās palīdzību nosaka uzņēmuma spēju segt savas regulārās maksājuma saistības. Likviditāti ietekmē arī krājumu apjoms bilancē. Otrs svarīgs rādītājs no finanšu viedokļa ir kapitāla struktūra uzņēmumā. To savukārt ietekmē aizņēmumu un parādu apjoms. Bieži krājumu finansēšanai izmanto īstermiņa aizņēmumus. Kā arī veidojas parāds piegādātājiem par krājumu iegādi. Krājumu pašizmaksa ietekmē peļņas lielumu uzņēmumā un arī rentabilitāti.

Likviditāti raksturo jebkura aktīva trīs īpašības:

- Aktīva reāla iespēja to izmantot kā maksāšanas līdzekli.
- Ātrums, kādā to var pārvērst par maksāšanas līdzekli.
- Aktīva iespēja saglabāt savu sākotnējo nominālo vērtību jeb izturēt inflācijas ietekmi.¹

Analizējot uzņēmuma bilances likviditāti, iespējams noteikt:

- Cik lielā mērā uzņēmums spēj norēķināties par savām īstermiņa saistībām.
- Cik liels ir seguma (apgrozāmo līdzekļu pārsniegums pār īstermiņa saistībām) drošības līmenis.
- Vai uzņēmumam ir iespējams palielināt īstermiņa saistību apjomu, kritiski nesamazinot likviditātes līmeni.²

Informācijai par likviditāti ir jāseko regulāri, jo maksātnespējas iestāšanās nozīmē uzņēmuma darbības pārtraukšanu. Uzņēmējus parasti interesē nākotnē sagaidāmā likviditāte,

¹ **Ludboržs A.**, *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, Rīga 2007, 197. lpp

² turpat, 198.lpp

nevis atbilstoši finanšu grāmatvedības vēsturiskajiem datiem aprēķinātā likviditāte. Sagaidāmo likviditāti var noteikt tikai tādā gadījumā, ja uzņēmumā tiek veikta finanšu plānošana, un to vērtē kā plānoto likviditāti un protektīvo likviditāti.¹

Plānoto likviditāti aprēķina, vadoties pēc finanšu plāna (budžeta) rādītājiem, no kuriem būtiskākais ir īstermiņa saistību ir īstermiņa saistību dzēšanai nepieciešamais maksāšanas līdzekļu daudzums.²

Protektīvā likviditāte ir spēja segt maksāšanas līdzekļus neparedzētu vajadzību gadījumos, kad faktiskie naudas izdevumi pārsniedz plānotos un ko var radīt tādi cēloņi kā:

- Iepriekš neparedzētas iespējas izdevīgiem ieguldījumiem.
- Nav iegūta plānotā peļņa.
- Pēkšņs uzņēmuma produkcijas pieprasījuma samazinājums.
- Neparedzēts krājumu iepirkuma cenu pieaugums.³

Uzņēmuma likviditāte parāda uzņēmuma spēju rast maksāšanas līdzekļus uz savu iekšējo avotu rēķina.⁴ Uzņēmuma likviditātes izvērtēšanai galvenokārt izmanto trīs relatīvos rādītājus. Viens no otra tie atšķiras ar to aprēķināšanai izmantoto līdzekļu sastāvu, kuri pieņemti tiek par īstermiņa saistību sedzējiem.⁵

Uzņēmuma likviditātes aprēķināšanai izmanto trīs rādītājus - absolūto likviditāti, starpseguma likviditāti un kopējo likviditāti. Autore padziļināti aplūkos kopējo likviditāti, jo šo rādītāju tieši ietekmē krājumu vērtība un apjoms uzņēmumā.

Likviditātes analīze aplūko uzņēmuma īstermiņa finansiālos rādītājus un likviditāti. Pamatā, tā sniedz priekšstatu par to, vai uzņēmums ir spējīgs tikt galā ar savām īstermiņa saistībām, kā arī ar īstermiņa finansiālajiem riskiem, ja tādi rodas.⁶ Kopējās likviditātes rādītājs ir visu apgrozāmo līdzekļu attiecība pret īstermiņa saistībām [2.1]. Kopējās likviditātes rādītājs sniedz patiesāku priekšstatu par uzņēmuma likviditāti, kā absolūtā vai starpposmu likviditāte, jo kopējās likviditātes aprēķinā tiek ņemti vērā visi apgrozāmie līdzekļi.

¹ **Ludboržs A.**, *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, Rīga 2007, 199. lpp

² turpat, 199.lpp

³ turpat, 199. lpp

⁴ **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 302.lpp

⁵ **Kālis I.**, *Finansu menedžments*, Latvijas Universitāte, 2004., 157.lpp

⁶ <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> (Lursoft datubāzes definīcija)

$$\text{Kopējā likviditāte} = \frac{\text{Apgrozāmie līdzekļi}}{\text{Īstermiņa saistības}} [2.1.]^1$$

Kopējās likviditātes rādītājs rāda uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības ar tā rīcībā esošajiem apgrozāmajiem līdzekļiem. Koeficientam vajadzētu būt robežas no 1.5 – 2, tad uzņēmumam nav problēmu ar likviditāti. Ja koeficients ir lielāks par 3 tad uzskata, ka uzņēmums slikti darbojas ar savā rīcībā esošajiem aktīviem. Ja rādītājs ir mazāks par 1 tad uzņēmuma finansiālais stāvoklis ir kritisks, un tas darbojas liela riska apstākļos.² Ja kopējās likviditātes rādītājs ir par zemu, tad uzņēmumā var izveidoties grūtības ar īstermiņa saistību kārtošanu, bet, ja rādītājs ir par augstu, tad tas liecina, ka uzņēmums ir pārāk daudz kapitāla ieguldījis apgrozāmo līdzekļu posteņos vai nepietiekami ir izmantojis īstermiņa kredītus. Pēc autora domām ir jāpārzina uzņēmuma darbības specifika, lai varētu droši izteikt iemeslus, kādēļ rādītājs ir augsts, jo katra uzņēmuma darbības specifika atšķiras.

Kopējās likviditātes vai saistību seguma koeficientu var paaugstināt divējādi:

1. Palielinot apgrozāmo līdzekļu atsevišķu posteņu lielumu.
2. Pazeminot īstermiņa saistību lielumu.

Svarīgi ir novērtēt un salīdzināt prasību un saistību kārtošanas termiņus. Tāpat ir jānovērtē krājumi, nosakot, vai to sastāvā neietilps nelikvidie aktīvi, kurus var pārdot tikai piešķirot atlaidi.³

Koeficienta aprēķina metodei piemīt vairākas nepilnības.

- Aprēķinot koeficientu tiek pieņemts, ka visi apgrozāmie līdzekļi ir likvidi. Šāds pieņēmums bieži ir nereāls, it sevišķi tas attiecas uz krājumiem.
- Koeficients var paaugstināties vairāku nevēlamu procesu dēļ. Piemēram, ja uzņēmums iepriekš neparedzētu iemeslu dēļ sašaurina ražošanu, tad var pieaugt krājumi, agrāk iegādātie materiāli var izrādīties lieki. Minēto apstākļu dēļ palielinās apgrozāmo līdzekļu atlikums un līdz ar to paaugstinās likviditātes koeficients.
- Likviditātes rādītājs atsevišķos gadījumos var pārvērsties par pretējo – likvidācijas rādītāju. Tikai likvidācijas gadījumā uzņēmums pārdod lielu daļu krājumu, lai varētu dzēst īstermiņa saistības.
- Šis koeficients atspoguļo statistiku – stāvokli uz noteiktu datumu. Aprēķinā netiek ņemta vērā līdzekļu apgrozība.¹

¹ **Paupa V., Šneidere R.**, *Uzdevumu krājums finanšu analīzē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 5.lpp

² **Kālis I.**, *Finansu menedžments*, Latvijas Universitāte, 2004., 158.lpp

³ **Rurāne M.**, *Finansu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 304.lpp

Autore piekrīt Maritas Rurānes uzskaitītājam nepilnībai, ka aprēķinot, šo rādītāju koeficients atspoguļo stāvokli uz noteiktu datumu, kas nozīmē, ka netiek ņemta vērā līdzekļu apgrozība un dinamika.²

Likviditāti rēķina noteiktam laika brīdim (datumam), tad rādītājus apzināti, gan neapzināti ir iespējams ietekmēt gan pozitīvā, gan negatīvā virzienā. Labvēlīgi rādītājus var ietekmēt sezonālas svārstības pārdošanā.³

Likviditāte ir atkarīga no vairākiem ārējiem faktoriem, tādiem kā:

- Pieeja finansējumam. Uzņēmumi, kuriem ir brīva pieeja ārējam finansējumam, ir daudz mazāk pakļauti likviditātes riskam kā tādi, kuriem šādu iespēju nav, jo pirmie var piesaistīt šo ārējo finansējumu tad, kad iestājas saistību apmaksas termiņš. Mazajiem uzņēmumiem, palielinoties saistību apjomam, likviditātes risks parasti palielinās vairāk nekā uzņēmumiem, kuriem ir pieeja kredītlinijām un citām kreditēšanas iespējām.
- Ekonomiskā situācija. Pieņemot, ka citi faktori nemainās, uzņēmumiem lielāks likviditātes risks parasti rodas, ja valsts ekonomikā ir lejupslīde.
- Nenoteiktība par nākotnes naudas plūsmām. Uzņēmumi naudas plūsmas no saimnieciskās darbības parasti izmanto, lai finansētu īstermiņa saistības. Uzņēmumiem, kuriem naudas plūsmas no pamatdarbības ir prognozējamas un stabilas, var iztikt ar mazākiem ieguldījumiem naudas līdzekļos nekā uzņēmumi, kuriem ir lielāka neskaidrība par nākotnes naudas plūsmām.⁴

Likviditātes rādītājs absolūtā izteiksmē ir darba kapitāls, kas atrodas uzņēmuma rīcībā [2.2.]. Darba kapitāls tiek aprēķināts, no apgrozāmajiem līdzekļiem atņemot uzņēmuma īstermiņa saistības. Rādītāju citos avotos definē, kā tīro apgrozāmo kapitālu vai tīrie apgrozāmie līdzekļi.⁵

$$\text{Darba kapitāls} = \text{Apgrozāmie līdzekļi} - \text{Īstermiņa saistības [2.2.]}^6$$

¹ Šneidere R., *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*, SIA Lietišķās informācijas dienests, Rīga, 2009, 304. lpp

² Rurāne M., *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 305. lpp

³ Hofs G.K. *sadarbībā ar Alsiņu R., Biznesa ekonomika*, SIA „Jāņa Rozes apgāds”, 2010., 209.lpp

⁴ Ludboržs A., *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, Rīga 2007, 201.-202.lpp

⁵ Saksonova S., *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 109.lpp

⁶ Paupa V., Šneidere R., *Uzdevumu krājums finanšu analīzē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 6.lpp

Trie apgrozāmie līdzekļi ir nepieciešami uzņēmuma finansiālās stabilitātes uzturēšanai, jo apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār īstermiņa saistībām liecina, ka uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu vērtība ir pietiekama ne tikai īstermiņa saistību segšanai, bet tam ir arī finanšu resursi savas darbības paplašināšanai nākotnē.¹

Tīro apgrozāmo līdzekļu palielinājums liecina par uzņēmuma likviditātes līmeņa pieaugumu. Tajā pašā laikā tīro apgrozāmo līdzekļu summas pieaugums, nemainoties īstermiņa saistību summai, var liecināt arī par lēni likvīdo līdzekļu pieaugumu – ražošanas krājumu vai debitoru parādu pieaugumu, kas savukārt negatīvi ietekmē apgrozāmo līdzekļu aprites ātrumu.²

Darba kapitālam nekādā gadījumā nevajadzētu būt negatīvam, un, ja tā tomēr ir, tad uzņēmumam ir problēmas ar maksājumiem, ja vien tam nav ievērojama kases kredīta summa, kuru var izmantot. Tādēļ izmaiņas darba kapitālā var daudz izteikt par likviditātes attīstību.³ Darba kapitāls ir kā drošības balsts uzņēmumam neparedzētos gadījumos un gadījumos, ja rodas problēmas segt kreditoru prasības. Darba kapitāla apjoms ir nozīmīgs kreditoriem un investoriem, jo tas ietekmē uzņēmuma likviditātes rādītāju.⁴

Uzņēmuma finansiālo stāvokli negatīvi ietekmē gan tīro apgrozāmo līdzekļu trūkums, gan to pārmērīgs lielums. Nepietiekams lielums var izraisīt bankrotu, jo liecina par uzņēmumu nespēju laicīgi segt īstermiņa saistības, turpretī pārmērīgs tīro apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār optimālo neieciešamo lielumu var liecināt par neefektīvu resursu izmantošanu.⁵

Kā nākamo autore aplūko darba kapitāla un neto apgrozījuma attiecību [2.3].

$$\text{Darba kapitāla un neto apgrozījuma attiecība} = \frac{\text{Darba kapitāls}}{\text{Neto apgrozījums}} [2.3]^6$$

Darba kapitāla attiecība pret neto apgrozījumu ir aprites, jeb aktivitātes rādītājs, kas tiek izmantots kā sastāvdaļa bankrota prognozēšanas modeļu aprēķinos.⁷ Aprites rādītāji raksturo

¹ **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 307. lpp

² turpat, 305. lpp

³ **Hofs G.K. sadarbibā ar Alsiņu R.**, *Biznesa ekonomika*, SIA „Jāņa Rozes apgāds”, 2010., 210.lpp

⁴ **Bernstein A. L., Wild J. J.**, *Analysis of financial statements*, McGraw-Hill, 2000., pp 112

⁵ **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 308. lpp

⁶ **Bernstein A. L., Wild J. J.**, *Analysis of financial statements*, McGraw-Hill, 2000., pp 44

⁷ **Šneidere R.**, *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*, Promocijas darbs, 2007 Pieejams: https://dSPACE.lu.lv/dSPACE/bitstream/handle/7/5256/6494-Ruta_Sneidere_2007.pdf?sequence=1

uzņēmuma līdzekļu izmantošanas efektivitāti.¹ Rādītājs raksturo kā neto apgrozījums ietekmē darba kapitālu.

Likviditāte ir primārais rādītājs, kas tiek izvērtēts veicot uzņēmuma izpēti. Šie rādītāji ir nozīmīgi, ja uzņēmumam ir saistības, jo tie parāda uzņēmuma izdzīvošanas iespējas nākotnē, kas balstās uz pagātnes datiem. Kopējā likviditāte sniedz vispārēju priekšstatu par uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības, izmantojot apgrozāmos līdzekļus. Jo augstāks kopējās likviditātes rādītājs, jo augstāka maksātspēja. Uzņēmuma likviditātes rādītāju ietekmē arī ārējie faktori – pieeja finansējumam, ekonomiskā situācija un nenoteiktība par naudas plūsmām.

2.2. Kapitāla struktūra

Autore tālāk aplūkos kapitāla struktūru un to koeficientus. Uzņēmuma kapitāla struktūra ietekmē arī uzņēmuma maksātspējas rādītājus un rada priekšstatu par uzņēmuma stabilitāti. Uzņēmuma aktīvu finansēšanai tiek veikta no dažādiem avotiem, kuri kopumā veido uzņēmuma kapitāla struktūru. Veidojot, šo struktūru, parasti vadās pēc šādas nostādnes: atrast tādu aizņemtā un pašu kapitāla attiecību, kas nodrošinātu viszemāko kapitāla cenu un visaugstāko pašu kapitāla ienesīgumu, bet šie nosacījumi kļūst iespējami tikai augstas uzņēmuma darbības efektivitātes gadījumā. Atkarībā no uzņēmuma no uzņēmuma parādu līmeņa potenciālie kreditori var spriest par uzņēmuma labklājības un finansiālās stabilitātes līmeni.²

Uzņēmumā pašu kapitāls sastāv no pamatkapitāla, uzņēmumā uzkrātajām rezervēm un citām juridisko un fizisko personu iemaksām. Pašu kapitālam ir raksturīgas dažas pozitīvas īpatnības, piemēram, pašu kapitāls ir vienkārši piesaistāms, augsta kapitāla atdeve, jo nav nepieciešama kredītu procentu maksāšana un pazemināts finansiālās stabilitātes risks. Pastāv arī dažādi trūkumi, piemēram, ierobežotas piesaistīšanas iespējas, kas ietekmē uzņēmuma iespējas attīstīties. Iepriekš minētie faktori liecina, ka uzņēmumā, kurā izmanto tikai pašu kapitālu, ir visaugstākā finansiālās stabilitātes pakāpe, bet ir ierobežotas iespējas attīstīties.³

¹ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 112.lpp

² **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 145. lpp

³ turpat, 146. lpp

Aizņemtā kapitāls ir līdzekļu finansēšanas avots, kas veidojas, piesaistot citu personu naudas līdzekļus aizņēmumu un dažādu saistību veidā.¹ Aizņemtā kapitāla pozitīvās īpašības - aizņemto kapitālu uzņēmumam ir plašas iespējas piesaistīt, ja ir kredīta nodrošinājums, uzņēmuma finansiālā potenciāla palielināšana, iespēja palielināt pašu kapitāla rentabilitāti uz saimnieciskās darbības paplašināšanās rēķina. Aizņemtā kapitāla izmantošanas trūkumi – piesaistīšana ir sarežģīta, ir nepieciešamība nodrošināt trešo pušu garantijas, aktīvu rentabilitātes līmeņa pazemināšanās, jo uzņēmuma peļņu samazina kredītu procentu maksājumi un pazeminās uzņēmuma finansiālās stabilitātes līmenis, līdz ar to palielinās maksātnespējas risks. Tas liecina, ka uzņēmumiem, kuri izmanto aizņemto kapitālu, ir augsts finansiālais potenciāls un rentabilitātes pieaugums, bet arī zems finansiālas stabilitātes līmenis.²

Kapitāla rādītājs nosaka vairākus uzņēmuma saimnieciskās darbības aspektus, kas būtiski ietekme finansiālo rezultātu. Kapitāla struktūras veidošana ir atkarīga no vairākiem faktoriem:

- Produktu pārdošanas stabilitātes. Jo stabilāks noieta tirgus, jo drošāka ir aizņemtā kapitāla izmantošana.
- Uzņēmumu aktīvu struktūra. Uzsvars tiek likts uz apgrozāmo līdzekļu īpatsvaru, kā nedrošus posteņus no kreditoru viedokļa uzskata lieli krājumu apjomi un debitoru parādi.
- Uzņēmuma attīstības tempi. Augošam uzņēmumam, kas ražo konkurētspējīgu produkciju, jaunu aktīvu finansēšanai ir lielākas izredzes piesaistīt aizņemto kapitālu.³

Kapitāla finanšu koeficienti apskata uzņēmuma kapitāla struktūru un indicē cik lielas papildus saistības uzņēmums ir spējīgs uzņemt. Pārmērīgs parāds var izraisīt bankrotu un nespēju iegūt nepieciešamos līdzekļus kritiskās situācijās, kas uzņēmumam rada nopietnu risku.⁴

Kā pirmo kapitāla finanšu koeficientu autors aplūkos finansiālās neatkarības koeficientu, kas atspoguļo kopējo aktīvu attiecību pret pašu kapitālu [2.4.].

Koeficienta vēlamās robežas ir starp 0,5 un 1. Pārsniegums par 0,5 norāda uz finanšu neatkarības pastiprināšanu no ārējiem līdzekļiem.⁵

¹ <http://rokasgramata.lv/vadiba/aiznemtais-kapitals/> (Digitālās Biznesa rokasgrāmatas raksts)

² **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 146.lpp

³ turpat, 147.lpp

⁴ <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> (Lursoft datubāzes raksts)

⁵ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 105.lpp

$$\text{Finansiālas neatkarības koeficients} = \frac{\text{Pašu kapitāls}}{\text{Pasīva kopsumma}} \quad [2.4.]^1$$

Formula atspoguļo pašu kapitāla īpatsvaru. Jo lielāks pašu kapitāla īpatsvars, jo stabilāka ir uzņēmuma finanšu struktūra, attiecīgi kreditori labprātāk kreditē uzņēmumu un paveras iespēja piekļūt lētākiem un lielākiem finanšu resursiem. Pārāk augsts rādītājs norāda, ka uzņēmumam ir jāsamazina parādu apjoms. Zems koeficients liecina par to, ka uzņēmumam nepieciešami papildus līdzekļi, lai uzlabotu savu ienesīgumu.²

Finansiālās neatkarības koeficienta rādītājs raksturo pašu kapitāla īpatsvaru kopējā kapitāla struktūrā, tas nozīmē, ka tiek atspoguļota uzņēmuma īpašnieku un kreditoru interešu attiecība. Koeficientam ir jābūt pietiekami augstam, kas raksturo stabilu uzņēmuma finanšu līdzekļu struktūru. Šāda struktūrai dod priekšroku kreditori, pieņemot lēmumu par kredītlīnijas piešķiršanu. Ja aizņemto līdzekļu īpatsvars nav augsts, tas rada aizsardzību pret zudumiem aktivitātes pazemināšanās periodos, kā arī garantiju kredītu saņemšanai.³

Kā nākamo autors finanšu līdzsvaru. Rādītājs atspoguļo saistību kopsummas attiecību pret pašu kapitāla apjomu [2.5.].

Finanšu līdzsvars raksturo uzņēmuma atkarību no ārējiem aizņēmumiem. Rādītāju pieļaujamais lielums ir no 0,5 līdz 1. Kritiskā robeža ir 1, ja rādītājs ir lielāks par kritisko robežu uzņēmuma finansiālā stabilitāte ir apšaubāma.⁴

$$\text{Finanšu līdzsvars} = \frac{\text{Saistību kopsumma}}{\text{Pašu kapitāls}} \quad [2.5.]^5$$

Augsts rādītājs nozīmē, ka uzņēmums daudz izmanto aizņemto kapitālu, kas uzņēmumam rada papildus izmaksas procentu maksājuma veidā. Jāpiebilst, ka svarīgi rādītāja novērtēšanai jāvērtē arī vidējais rādītājs nozarē, kā arī rādītāja dinamika. Ja rādītājam ir tendence pieaugt, tas norāda uz arvien pieaugošu uzņēmuma atkarību no aizņemtā kapitāla. Procentu maksājumi par aizņemto kapitālu ir nemainīgi, neatkarīgi no realizācijas apjoma, līdz ar to var ievērojami ietekmēt uzņēmuma stabilitāti mainoties realizācijas apjomam. Pārāk zems koeficients var

¹ Paupa V., Šneidere R., *Uzdevumu krājums finanšu analīzē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 6.lpp

² <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> (Lursoft datubāzes raksts)

³ Saksonova S., *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 105.lpp

⁴ Kālis I., *Finansu menedžments*, Latvijas Universitāte, 2004., 154.lpp

⁵ Paupa V., Šneidere R., *Uzdevumu krājums finanšu analīzē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 6.lpp

liecināt par to, ka uzņēmumam nepieciešams piesaistīt papildus finanšu resursus, lai uzlabotu savu ienesīgumu.¹

Bilances zelta likumi izsaka uzņēmuma ieguldījumu finansēšanas noteikumus. Pirmais likums paredz, ka ilgtermiņa ieguldījumus jāfinansē no pašu kapitāla. Otrais likums nosaka, ka ilgtermiņa ieguldījumi jāfinansē no pašu kapitāla un ilgtermiņa saistībām. Trešais likums attiecas uz apgrozāmo līdzekļu finansēšanu, kas atspoguļo ilgtermiņa ieguldījumu attiecību pret pašu kapitālu.

Pirmais likums paredz, ka ilgtermiņa ieguldījumi (bilances aktīva puse) tiek finansēti no pašu kapitāla. Šāda pieeja veidota tādēļ, ka ieguldījums pašu kapitālā ir uzņēmuma dalībnieku līdzekļi, kuri vismaz teorētiski paredzēti lietošanai ilgstošu laika periodu. Ilgtermiņa ieguldījumu aprites laiks ir lēns, līdz ar to ir nepieciešams stabils finansējums tā turēšanai uzņēmuma rīcībā. Ir vērts atcerēties, ka pašu kapitāla ieguldīšana apgrozāmo līdzekļu finansēšanai var netikt uzskatīta par racionālu rīcību. Ja uzņēmēja rīcībā ir lielāki resursi nekā nepieciešams uzņēmuma ilgtermiņa ieguldījumu finansēšanai, bet tos tomēr vēlas izmantot uzņēmuma darbības nodrošināšanai, finansējot apgrozāmos līdzekļus, ieteiktu šo finansējuma daļu uzņēmumā iepludināt aizdevuma formā. Nepieciešamības gadījumā šie līdzekļi būs vieglāk pieejami, jo aizdevuma atgriešana ir ātrāks un vienkāršāks process nekā pamatkapitāla samazināšana.²

Otrais bilances likums ir papildināts pirmais likums. Tas paredz, ka ilgtermiņa ieguldījumi tiek finansēti no pašu kapitāla un ilgtermiņa saistībām. Bieži gadās, kad uzņēmuma dalībnieku rīcībā nav pietiekoši daudz resursu, lai ar savu ieguldījumu spētu veikt visus nepieciešamos ilgtermiņa ieguldījumus. Šādā gadījumā tiek piesaistīti kredītresursi, kas ļauj segt radušos starpību. Tātad, svarīgi atcerēties, ka šādiem kredītresursiem ir jābūt ilgtermiņa (ilgākiem par gadu, ideālā gadījumā, tikpat ilgu termiņu, cik ilgs ir ilgtermiņa ieguldījumu lietošanas (amortizācijas) periods). Ja uzņēmumā ir plānota peļņa (bet peļņa ir pašu kapitāla sastāvdaļa), kura netiks izmaksāta dividendēs, ar to pamazām var aizstāt šos ilgtermiņa kredītus gadījumā, ja to termiņš beidzas vai arī uzņēmuma īpašniekiem ir vēlme justies neatkarīgākiem. Šeit atklāts paliek jautājums par racionalitāti: iespējams, izmantot kredītresursus ir izdevīgāk nekā finansēt ieguldījumus pašiem.³

Finansiālās neatkarības koeficients atspoguļo pašu kapitāla īpatsvaru kopējā kapitāla struktūrā. Šis rādītājs sniedz priekšstatu vai uzņēmumam nav vajadzīgi papildus līdzekļi, lai uzlabotu savu ienesīgumu. Finanšu līdzsvara koeficients atspoguļo uzņēmuma atkarību no

¹ <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> (Lursoft datubāzes definīcija)

² <http://www.nj.lv/2012/10/uznemuma-balance/> (NJ RATIO raksts „Uzņēmuma balance”)

³ turpat

ārējiem aizņēmumiem un ļauj izsecināt vai uzņēmums daudz izmanto aizņemto kapitālu, kas var radīt papildus izdevumus procentu maksājumu veidā, kas samazina uzņēmuma peļņu.

2.3. Rentabilitāte

Autore nākamās raksturo rentabilitātes rādītājus. Rentabilitāte ir uzņēmuma efektivitātes rādītājs, kas atspoguļo patērētos līdzekļus vai realizētās produkcijas apjomu.¹ Rentabilitāte ir relatīvs rādītājs, kas raksturo uzņēmuma finansiālo rezultātu kopumā. Rentabilitātes līmenis ļauj novērtēt uzņēmuma spēju saimnieciskās darbības procesā ģenerēt nepieciešamo peļņu un raksturot aktīvu un ieguldītā kapitāla izmantošanas efektivitāti.²

Rentabilitātes rādītāju vērtēšanai nav noteiktu kritēriju. To nosaka procentos – jo lielāks procentu līmenis, jo uzņēmuma darbība ir efektīvāka. Zems rentabilitātes līmenis liecina par neveiksmi, ja to laikus nenovērš, sagaidāma uzņēmuma darbības krīze.³

Tā kā peļņa ir uzņēmuma svarīgākais uzņēmuma darbības rezultāts, ilgstoši zems rentabilitātes līmenis vai arī rentabilitāte ar „-” zīmi atspoguļo uzņēmējdarbības neveiksmi. Ja šo neveiksmi laikus nenovērš, gaidāms uzņēmuma bankrots.⁴

Rentabilitātes koeficienti norāda apgrozāmo līdzekļu, ilgtermiņa ieguldījumu un kreditoru administrēšanas ietekmi uz uzņēmuma darbību.⁵ Uzņēmuma rentabilitāte interesē arī tiesiskas un juridiskas personas, kuras atrodas ārpus uzņēmuma, bet kurām ir tieša finansiāla ieinteresētība uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultātā. Tā interesē esošos un potenciālos ieguldītājus, akciju turētājus, dalībniekus, kuri pēc finanšu pārskatu datiem var novērtēt savu ieguldījumu izdevīgumu.⁶ Kopumā ir trīs rentabilitātes koeficienti – komerciālā rentabilitāte, finansiālā (pašu kapitāla) rentabilitāte un ekonomiskā (aktīvu) rentabilitāte.

¹ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 109.lpp

² **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 284.lpp

³ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 109.lpp

⁴ **Kālis I.**, *Finanšu menedžments*, Latvijas Universitāte, 2004., 168.lpp

⁵ <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> (Lursoft datubāzes definīcija)

⁶ turpat, 168.-169.lpp

Autors, kā pirmo aplūkos komerciālo rentabilitāti [2.7.], šis rādītājs atspoguļo rezultāta attiecību pret apjoma rādītāju, jeb cik peļņas dod katra neto apgrozījuma vienība.¹

$$\text{ROS, \%} = \frac{\text{Neto peļņa (zaudējumi)}}{\text{Neto apgrozījums}} * 100 \text{ [2.7.]}$$

Komerčiālā rentabilitāte vienlaikus atspoguļo gan produkcijas un pakalpojumu pārdošanā iegūto peļņu, gan arī ar ražošanu un pakalpojumu sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus, piemēram, samaksātos un saņemtus procentus, aprēķinātos nodokļus.³

Rādītāju ietekmē operatīvās darbības rezultāti, uzņēmumu cenu politika un operatīvās darbības izmaksu efektivitāte. Lai uzlabotu komerciālo rentabilitāti, ir jāveic uzņēmuma ieņēmumu un izmaksu analīze, piemēram – vai iespējams palielināt produkcijas vai pakalpojumu cenas un līdz ar to arī bruto peļņu, vai ir iespējams mainīt produkcijas un piedāvājumu klāstu, vai ir iespējams sadarboties ar piegādātājiem, kuri piedāvā izejvielas un produkciju par izdevīgākām cenām.⁴

Ekonomiskā rentabilitāte, jeb aktīvu rentabilitāte raksturo, cik efektīvi peļņas radīšanā tiek izmantoti aktīvi. Aktīvu rentabilitāte [2.8] ir viens no svarīgākajiem rādītājiem, kas parāda uzņēmuma konkurētspēju. Šis rādītājs ievērojami svārstās atkarībā no nozares, tāpēc ir svarīgi salīdzināt uzņēmuma rādītāju ar vidējiem rādītājiem.

$$\text{ROA, \%} = \frac{\text{Pārskata perioda peļņa pirms nodokļu un procentu samaksas}}{\text{Aktīvi}} * 100 \text{ [2.8.]}$$

Ja rādītājs ir augstāks par nozares vidējo rādītāju, tas var liecināt par stipru uzņēmuma konkurētspēju. Ražošanas nozarēs šis rādītāja līmenis ir ievērojami atšķirīgs: tas ir augstāks nekā vidējais uzņēmumos, kuri izmanto darbietilpīgus procesus, bet zems uzņēmumos, kuri ir darbietilpīgi. Rādītāju arī ietekmē uzņēmuma finansēšanas struktūra un finansēšanas

¹ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 110.lpp

² **Paupa V., Šneidere R.**, *Uzdevumu krājums finanšu analīzē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 11.lpp

³ **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 285.lpp

⁴ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 110.lpp

⁵ **Paupa V., Šneidere R.**, *Uzdevumu krājums finanšu analīzē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 12.lpp

izmaksas, kā arī uzņēmuma veikto darījumu riska. Jo lielāks risks, jo augstākai ir jābūt rentabilitātei.¹

Aktīvu atdevei vajadzētu būt vismaz vienādai ar vidējo aizņēmuma procentu likmi, kuru uzņēmums maksā par saviem aizdevumiem. Ja rādītājs ir mazāks, tad uzņēmums nenopelna pietiekami daudz, lai varētu atpelnīt ar procentiem kopējo kapitālu, kas apgrozās uzņēmumā.²

Pašu kapitāla rentabilitāte (kapitāla atdeve) parāda, cik efektīvi tiek izmantots tas kapitāls, ko ir investējuši uzņēmumā īpašnieki[2.9.]. No īpašnieka viedokļa tas ir pats svarīgākais rādītājs, tas atspoguļo cik peļņas iegūts uz katru īpašnieku uzņēmumā ieguldītu naudas vienību.³

$$\text{ROE, \%} = \frac{\text{Gada peļņa}}{\text{Pašu kapitāls}} * 100\% [2.9.]^4$$

Izvērtējot rentabilitātes rādītājus, būtiska nozīme ir starpībai starp ekonomiskās rentabilitātes līmeni un finansiālās rentabilitātes līmeni. Starpība atspoguļo aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitāti.⁵ Rādītājs atspoguļo cik lielu peļņu ir nesis katrs uzņēmuma īpašnieku ieguldītais eiro.

Lai spriestu par uzņēmuma finansiālo stabilitāti, jābūt priekšstatam par optimālo attiecību starp pašu kapitālu un aizņemto kapitālu. Par to ir dažādas domas – vieni uzskata, ka optimālā attiecība varētu būt 2/1, 1/1, 1/3, bet citi, ka viss ir uzņēmuma pašu kapitāls. Šīs attiecības ir atkarīgas no uzņēmējdarbības rakstura un apgrozāmo līdzekļu aprites.⁶

Rentabilitātes rādītāji sniedz priekšstatu, cik lielu ieguvumu uzņēmumam sniedz katra neto apgrozījuma vienība, cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmuma aktīvi un cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmuma aktīvi un cik efektīvi tiek izmantota pašu īpašnieku ieguldīta naudas vienība. Rentabilitātes rādītājs ir atspoguļojums uzņēmuma aktivitātei, kas atspoguļo patērēto līdzekļu vai realizētās produkcijas apjomu.

¹ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 112.lpp

² turpat 112.lpp

³ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 112.lpp

⁴ **Paupa V., Šneidere R.**, *Uzdevumu krājums finanšu analīzē(trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 12.lpp

⁵ **Saksonova S.**, *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 112.lpp

⁶ **Kālis I.**, *Finansu menedžments*, Latvijas Universitāte, 2004., 173.lpp

3.SABIEDRĪBAS „ROZE MJ” KRĀJUMU IZMAKSU ANALĪZE

3.1. Uzņēmuma darbības raksturojums

Sabiedrības SIA „Roze MJ”. Juridiskā adrese ir Braslas iela 1, Straupes pagasts, Pārgaujas novads. Saimnieciskā darbība ir sākta 1993.gadā, kā Šķestera individuālais uzņēmums "ROZE". Palielinoties uzņēmumam tika nomainīts tā nosaukums uz SIA „Roze MJ”, kas uzņēmuma reģistrā reģistrēts 2005.gada 14.janvārī, kas ir organizatoriski saimnieciska vienība. Uzņēmumā ietilpst komersantam piederošas ķermeniskas un bezķermeniskas lietas, kā arī citi saimnieciski labumi (vērtības), kurus komersants izmanto komercdarbības veikšanai.¹

Uzņēmuma pamatkapitāls ir 31240 EUR.

Uzņēmuma pamatdarbības veids ir mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos. Uzņēmuma papildus darbības veidi ir konditorejas izstrādājumu ražošana un sava nekustamā īpašuma iznomāšana.

Uzņēmumam ir piecas struktūrvienības –

- „Līči”, Stalbe, Stalbes pagasts, Pārgaujas nov.,
- „Jancis” Skolas iela 2, Vaidava, Vaidavas pag., Kocēnu nov.,
- „Brīze” Valdemāra iela 55, Ainaži, Salacgrīvas nov.
- „Vērdiņš” Liedaga iela 11, Tūja, Liepupes pag., Salacgrīvas nov.
- „Airas” Braslas iela 1, Straupe, Straupes pag., Pārgaujas nov.

2015. gadā uzņēmums ir ieguldījis naudas līdzekļus jauna veikala iegādei Allažos, Siguldas novadā. 2016.gadā ir plānots iegādātās ēkas rekonstrukciju un atvērt veikalu.

Uzņēmuma neto apgrozījums 2015.gadā bija 1887 476 eiro, salīdzinājumā ar 2014. gadu tas ir palielinājies par 4,4% (skatīt 1.pielikumu). Uzņēmums 2015.gadu noslēdzis ar 35005 eiro lielu peļņu. Salīdzinoši ar iepriekšējo gadu neto peļņa ir samazinājusies par 22,5% Uzņēmums 2015.gadā vidēji nodarbina 46 darbiniekus, kuru skaits salīdzinoši ar iepriekšējo gadu ir pieaudzis par 2 nodarbinātajiem.

Uzstādīto mērķu sasniegšanai uzņēmums 2014.gadā ieguldīja līdzekļus struktūrvienību telpu remontos, labiekārtošanā un rekonstrukcijās. Uzlabošanas darbi turpinās arī 2015.gadā

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=5490%20> (LR likums „Komerclikums”)

ar mērķi pabeigt veikala „Līči” rekonstrukciju un pabeigt pārējo tirdzniecības vietu paplašināšanas un labiekārtošanas darbus, kā arī sortimenta paplašināšanu. 2015.gadā struktūrvienības „Līči” rekonstrukcija veiksmīgi tika pabeigta – radot plašu, mājīgu un modernizētu darba vidi darbiniekiem un pievilcīgu vidi pircējiem.

Veikali piedāvā plaša sortimenta produkciju, sākot no pirmās nepieciešamības pārtikas produktiem (pienu, maizi, gaļas produktiem) beidzot ar dažādām rūpniecības precēm (ziedi, trauki, higiēnas preces) un celtniecības materiāliem (naglas, betons, otas). Lielākie realizācijas apjomi ir pārtikas produktiem, kas tiek izmantoti ikdienas lietošanā.

Uzņēmuma darbību krasi ietekmē iedzīvotāju pirktspējas un ekonomiskās norises valstī. Pozitīvā puse ir tam, ka uzņēmumu veikali piedāvā plašāko sortimenta piedāvājumu tuvējā apkārtnē, kas nodrošina uzņēmuma spēju konkurēt un veiksmīgi attīstīties. Svarīgi piebilst, ka uzņēmuma vadība nepārtraukti cenšas uzlabot uzņēmuma darbības vidi un meklē risinājumus darbības paplašināšanai.

Uzņēmuma vadība kontrolē visas norises uzņēmumā un ir nepārtrauktā saskarē ar visām norisēm, kas ļauj ātri reaģēt uz notiekošo uzņēmumā un veiksmīgi atrisināt dažādas ar uzņēmējdarbību saistītas problēmas.

Uzņēmumā ir izstrādāta grāmatvedības politika. Grāmatvedības politika apraksta, kā uzņēmumā tiek uzskaitīti un novērtēti krājumi, kā tiek veikti grāmatojumi. Grāmatvedības politikā ir atrunātas arī atbildīgās personas par krājumiem, to glabāšanu un kontrolē to izlietojumu.

Krājumu uzskaites galvenais uzdevums uzņēmumā SIA „Roze MJ” ir nodrošināt to saglabāšanu un kontrolēt izlietošanu. Lai to nodrošinātu, SIA „Roze MJ” grāmatvedībā glabājas informācija: par katra krājuma veida saņemšanu, izsniegšanu un izlietošanu vai realizēšanu; par to, kura darbinieka (materiāli atbildīgās personas) atbildīgā glabāšanā vai lietošanā atrodas jebkura nosaukuma un jebkura daudzuma materiālu vai preču krājumi.

Krājumu uzskaitē tiek iekārtota datorprogrammā „Tildes Jumis” pēc preču un materiālu veidiem un pa struktūrvienībām. Uzņēmumu vadībai jāseko, lai krājumu saglabāšanas, iegādes un izlietošanas procesā tiktu ievērotas visas iekšējās kontroles procedūras, proti, telpu drošība, materiālā atbildība, inventarizācija, u.c..

Krājumus (materiālus) iegūst un uzskaita to iegādes (izgatavošanas, izveidošanas) vērtībā pamatojoties uz preču (transporta) pavadzīmēm, skaidrās naudas kases čekiem, aktiem u.c. par krājumu iegādi, izgatavošanu vai saņemšanu. Analītiskās uzskaites reģistros uzskaita tikai tādus saņemtos materiālus, kuru esamību un iegādi apliecina iegādi apstiprinošs dokuments.

Iestādes vajadzībām izsniegtos materiālus un kancelejas piederumus attiecina uz izdevumiem pēc iestādē apstiprinātās dokumenta formas, kurā ir uzrādīti šādi rekvizīti:

- Uzņēmuma nosaukums.
- Dokumenta nosaukums un numurs.
- Sagatavošanas datums un vieta.
- Materiāli lietisko vērtību uzskaites vienību nosaukums, numurs, mērvienība, daudzums un citi rekvizīti, piemēram, cena, summa, PVN daļa.
- Personas, kura saņēmusi materiālās vērtības, paraksts.
- Grāmatvedības atzīmes (t.sk. grāmatojumi).
- Par izsniegšanu atbildīgās personas paraksts.

SIA „Roze MJ” krājumus uzskaita apgrozāmo līdzekļu sastāvā, kurus ir paredzēts patērēt viena saimnieciskā cikla laikā – 12 mēnešu periodā, un kurus ir paredzēts izlietot uzņēmuma darbībā – tā funkciju un uzdevumu pildīšanas procesā. Gada pārskata bilancē krājumi tiek norādīti faktiskās iegādes vai arī zemākajās tirgus cenās, kuras apliecina attiecīgi dokumenti gada pēdējā dienā. Krājumu novērtēšanai tiek lietots zemākais novērtējums, krājumus nenovērtē augstāk par to iegādes cenām. Krājumus uzņēmumā novērtē pēc FIFO metodes.

Krājumu uzskaitē uzņēmums izmanto periodisko inventarizācijas metodi. Krājumus uzskaita un ieģrāmato to iegādes vērtībā, pamatojoties uz krājumu piegādātāju izsniegtajām preču pavadzīmēm, iekšējās kustības pavadzīmēm, kā arī inventarizācijas komisijas vai patstāvīgi darbojošās komisijas sastādītiem un valdes priekšsēdētāja apstiprinātiem aktiem, ja uzskaitē tiek ņemti krājumi, kas veidojušies demontējot pamatlīdzekļus.

Biroja preces (kancelejas preces, materiāli biroja lietu uzturēšanai un funkcionēšanai) uzskaita izdevumu kontos to iegādes brīdī, uzņēmuma valdes priekšsēdētājs uz saņemšanas dokumenta norāda struktūrvienību, kurā preces ir saņemtas un izlietotas.

Tiesības parakstīt krājumu iegādes dokumentus ir uzņēmuma darbiniekiem, kuriem tās apstiprinātas ar valdes priekšsēdētāja rīkojumu, bet ja tiek mainīta materiāli atbildīgā persona, tiek rakstīts papildus rīkojums. Darbinieks, kas paraksta krājumu iegādes, pārvietošanas un citu krājumu aprites dokumentus, pārbauda materiālo vērtību nosaukumus, kā arī ir atbildīgs par dokumentos norādītās informācijas atbilstību faktiski saņemto krājumu daudzumiem naturālās mērvienībās un naudas izteiksmē. Katru mēnesi tiek sagatavoti krājumu norakstīšanas un pārcenošanas akti, kurus iesniedz valdes priekšsēdētājam apstiprināšanai, kopā ar preču un izejvielu pārskatiem iesniedz grāmatvedim.

Uzņēmums SIA „Roze MJ” veic periodisko inventarizāciju reizi gadā. Par inventarizācijām uzņēmumā ir atbildīgs valdes priekšsēdētājs. Krājumu inventarizācijas tiek

veiktas saskaņā ar nolikumu par inventarizācijām. Pārskata gada slēguma inventarizāciju drīkst veikt triju mēnešu laikā pirms pārskata gada beigu dienas vai mēneša laikā pēc tās, pārrēķinot inventarizācijas dienā konstatētos atlikumus atbilstoši grāmatvedības datiem pārskata gada beigu dienā. Uzņēmumā veiktās inventarizācijas sarakstiem, grāmatvedības reģistriem un grāmatvedības organizācijas dokumentiem likumā noteiktais glabāšanas laiks ir 10 gadi.¹ Inventarizācijas norises kārtību uzņēmumā nosaka likums „Par grāmatvedību”, MK noteikumi „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju”.²

3.2. Krājumu novērtēšanas metožu ietekmes novērtēšana

Kā jau iepriekš minēts, uzņēmumā SIA „Roze MJ” krājumus novērtē pēc FIFO metodes, kas paredz pārdot, izlietot pirmos tos materiālus, kas iepirkti pirmie. Autore, lai novērtētu kā krājumu novērtēšanas metode ietekmē uzņēmuma finanšu rezultātu, veica pārrēķinu par pēdējiem sešiem gadiem. Uzņēmumā grāmatvede gada laikā krājumus noraksta pēc vidēji svērtās metodes, bet inventarizācijās krājumus novērtē izmantojot FIFO metodi, kurus rezultātus izmanto bilances veidošanā. Veicot šo pārreju, tiek veidoti inventarizācijas kopsavilkumu korekcijas, kur uzrāda korekciju, kas ir jāveic kontā 7190. Uzņēmumā ir šāda sistēma, jo uzņēmuma vadība ir noteikusi, ka inventarizācijai ir jānotiek maksimāli īsā laika posmā, jo inventarizācijas norises laikā ir jāslēdz veikali, kas rada zaudējumus.

Uzņēmuma bilancē izmainoties krājumu novērtēšanas metodei no FIFO un vidēji svērto metodi mainās aktīva postenis krājumi un kredīta postenis pārskata perioda nesadalītā peļņa. Peļņas vai zaudējumu aprēķinā samazinās postenis pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, kas ietekmē neto peļņu. Autore mainoties krājumu vērtībai izmaina attiecīgos bilances posteņus, lai iegūtu pilnīgu priekšstatu par ietekmi uz peļņas vai zaudējumu rezultātu un bilances posteņiem (skatīt 2.pielikums).

¹ <http://likumi.lv/doc.php?id=66460> (LR likums „Par grāmatvedību”)

² SIA „Roze MJ” nepublicētie materiāli

Autore, visus datus uzrāda eiro vērtībā, lai varētu veikt precīzus un pamatotus spriedumus. Pārrēķinam tiek izmantota Eiropas Savienības valstu neatsaucami fiksētā kursa - 0.702804 lati par eiro (piemēram, 1 lats = 1.42 eiro).¹

Mainoties krājumu novērtēšanas metodei peļņas vai zaudējumu aprēķinā nemainās postenis neto apgrozījums, kas ir ieņēmumi no sabiedrības pamatdarbības, produkcijas pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas, no kuriem atskaitīta tirdzniecības atlaide un citas piešķirtās atlaides, kā arī pievienotās vērtības nodoklis un citi nodokļi, kas tieši saistīti ar pārdošanu.²

Atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes izmanās peļņas vai zaudējumu postenis pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas.

Autore analizē datus no 2010. – 2015.gadam. Katrā gadā autore atšķir katra veikala datus atsevišķi labākai izpratnei. Kā pirmos autore aplūko 2010.gada datus (skatīt 3.1 tabulu).

3.1.tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” 2010.gadā, EUR

Gads	Struktūrvienība	Iepirkuma cenas	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2010	"Airas" pārtika	28348.76	30435.33	31408.37	
	"Līči"	27945.46	35889.74	37340.61	
	"Plaudis"	2486.10	2993.81	3125.89	
	"Vērdiņš"	21443.19	22698.80	24531.35	
	"Airas" rūpn.	19560.67	20246.16	20878.38	
	"Jancis"	20615.41	22380.91	24677.99	
	KOPĀ	120399.60	134644.80	141962.60	7317.80

Autore 3.1. tabulā attēlo kopējās iepirkuma cenas summas, kā arī FIFO un vidēji svērtās metodes aprēķina vērtības. Uzņēmuma bilancē tiek attēlota krājumu vērtība 134645 eiro, kas ir iegūti veicot visu struktūrvienību inventarizāciju un novērtējot krājumus pēc FIFO metodes. Pēc vidēji svērtās metodes bilancē krājumu vērtība būtu jāuzrāda 141963 eiro. Starpība starp krājumu atlikumiem ir 7317,80 eiro. Līdz ar to samazinās peļņas vai zaudējumu postenis pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, šīs izmaiņas ietekmē uzņēmuma neto peļņu, kas palielinās. Jāņem vērā, ka nemainās citi posteņi – pārdošanas izmaksas, administrācijas

¹ <http://www.eiro.lv/lv/medijiem/biezak-uzdotie-jautajumi/oficialais-parejas-kurss-mainas-periodi-latvijas-eiro-monetas-un-banknotes-> (LR Finanšu ministrijas informatīvais materiāls)
² <http://termini.lza.lv/term.php?term=neto%20apgroz%C4%ABjums&list=neto%20apgroz%C4%ABjums&lang=LV> (Akadēmiskās terminu datubāzes AkadTerm termins)

izmaksas, citi izdevumi vai ieņēmumi. Peļņa palielinās par tādu pašu lielumu, kādu sastāda abu metožu starpība.

2011. gads uzņēmumam ir bijis ar mazāku peļņu salīdzinoši ar iepriekšējo gadu. 2011. gadā uzņēmuma peļņa sastādīja 8076 eiro, kas ir par 9145 eiro mazāk, kā iepriekšējā gadā. 2011.gada nelielais peļņas apjoms varētu būt izskaidrojams ar pārējo saimniecisko izmaksu straujo pieaugumu. Palielinoties pārdošanas apjomam, palielinās arī pārdošanas izmaksas un pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas.

Krājumu apjoms 2011.gadā uz inventarizācijas veikšanas brīdi ir bijis mazāks kā 2010.gadā, līdz ar to arī starpība starp abām metodēm ir mazāka, kā iepriekšējā gadā (skatīt 3.2 tabulu). Krājumu apjoms mazāks var būt dažādu iemeslu dēļ, bet viens no pamata iemesliem ir krājumu neiepirkšana pirms inventarizācijām, lai inventarizācijas process būtu ātrāks un neveidotos darbības dīkstāve, kas ietekmē uzņēmuma apgrozījumu.

3.2 tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” 2011.gadā, EUR

Gads	Struktūrvienība	Iepirkuma cenas	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2011	"Airas" pārtika	28800.02	28528.30	28966.2	
	"Līči"	315993.10	34798.21	37006.95	
	"Plaudis"	3592.67	3684.53	3792.96	
	"Vērdiņš"	19246.48	19346.33	21374.84	
	"Airas" rūpn.	14955.08	18458.18	18985.14	
	"Jancis"	21682.12	22357.63	24266.40	
	KOPĀ	404269.5	127173.20	134392.50	

Autore tabulā 3.2 attēlo 2011.gada krājumu novērtēšanas metodes rezultātus. 2011. gadā krājumi novērtējot pēc FIFO metodes, kas sastāda 127173,20 eiro, bet autorei veicot pārrēķinu uz vidēji svērto metodi, atlikums sastādīja 134393,50 eiro, kas ir par 7219,31 eiro vairāk. Krājumus uzskaitot pēc FIFO metodes, peļņa ir 8076 eiro, bet, izmantojot vidēji svērto metodi, peļņa sastāda 15295 eiro. Krājumu novērtēšanas metodei ir tieša ietekme uz uzņēmuma peļņu, jo samazinās postenis pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas. Krājumu izlietojums nemainās, mainās attiecīgo krājumu vērtība. Mainoties krājumu novērtēšanas metodei mainās inventarizācijas atlikumu vērtība, kas ietekmē ne tikai krājumu vērtību, bet arī uzņēmuma bruto peļņu un pārskata gada peļņu. Izvērtējot datus var secināt, ka veicot krājumu novērtējumu pēc vidēji svērtā metodes uzņēmuma bruto peļņa palielinās par 7219.13

eiro, nemainoties uzņēmuma nodokļu un citu izmaksu lielumam pārskata perioda peļņa uzņēmumam kļūs attiecīgi par 7219.13 eiro lielāka.

Nākamo autore aplūkos 2012.gada datus. Uzņēmuma peļņa ir palielinājusies par 11464 eiro salīdzinoši ar 2011.gadu, sastādot 19540 eiro. Neto apgrozījums 2012.gadā palielinājies par 88587 eiro, salīdzinot ar 2011.gadu, sastādot 1430106 eiro 2012.gadā. Var novērot, ka neto apgrozījums palielinās ar katru gadu.

Krājumu apjoms 2012.gadā ir aptuveni 2011.gada līmenī. Krājumu vērtība 2012.gadā ir 128887,90 eiro izmantojot FIFO metodi krājumu novērtēšanā (skatīt 3.3 tabulu).

3.3 tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” 2012.gadā, EUR

Gads	Struktūrvienība	Iepirkuma cenas	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2012	"Airas" pārtika	21576.19	20660.04	21066.76	
	"Līči"	29848.63	28825.89	29939.5	
	"Plaudis"	4419.06	4419.06	4628.25	
	"Vērdiņš"	22736.57	23867.17	25322.95	
	"Airas" rūpn.	27243.87	27304.16	28675.82	
	"Jancis"	24113.76	23811.60	25806.71	
	KOPĀ	129938.10	128887.90	135440.00	6552.07

Tabulā 3.3 tiek attēloti dati par 2012.gadu un krājumu novērtēšanas metožu rezultāti. Izmantojot vidēji svērto metodi, krājumu vērtība bilancē ir par 6552,07 eiro lielāka nekā izmantojot FIFO metodi. Starpība starp metodēm ir 6552,07 eiro, kas ir mazāka par 667,24 eiro, kā 2011.gadā, kad krājumu kopējā vērtība bija mazāka. Šajā gadā ir novērojams, ka vērtībai pieaugot, samazinās vērtību starpība starp FIFO un vidēji svērto metodi. To varētu izskaidrot, ka 2012.gadā precēm iepirkuma cenām ir bijusi maza amplitūda, un cenas ir bijušas salīdzinoši stabilas. 2012.gadā izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi krājumu vērtība bilancē palielinātos par 6552 eiro, peļņas un zaudējumu postenī samazinātos pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, kas par šo summu palielinātu bruto peļņu. Jāņem vērā, ka neizmainās peļņas vai zaudējuma citi izmaksu posteņi, izņemot pārskata perioda ražošanas izmaksas, kas nozīmē, ka attiecīgi par 6552 eiro palielinās arī pārskata perioda peļņa.

Autore nākamo aplūko 2013.gadu datus un krājumu vērtības kad tie tiek novērtēti pēc FIFO un vidēji svērtās metodes. Pēc autores domām ir jāņem vērā arī citi apstākļi un notikumi, kas notikuši uzņēmumā noteiktajā laika periodā.

2013. gada sākumā struktūrvienība „Plaudis” tiek slēgts, bet tiek atvērts jauns veikals Ainažos – „Brīze”, kas veiksmīgi turpina savu darbību. Veikals „Brīze” atrodas ekonomiski labākā vietā, jo ir blīvāk apdzīvota vieta, un jāpiemin, ka īpaši liels apgrozījums veikalā ir vasaras sezonā un periodā, kad ir „Positivus” festivāls, kas piesaista lielu cilvēku daudzumu noteiktajā teritorijā.

2013.gadā neto apgrozījums bija 1648588 eiro, kas ir palielinājies par 218482 eiro, kas ir straujākais kāpums kopš 2010.gada. Peļņa 2013.gadā sasniedz 39674 eiro, kas ir palielinājusies divas reizes salīdzinot ar 2012.gadu. Autores pārrēķinu rezultātā no FIFO uz vidēji svērto metodi 2013.gadā peļņa sastādītu 47857 eiro.

2013. gadā ir vislielākā starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm izpētes periodā, kas sastādīja 8182.53 eiro (skatīt 3.4 tabulu).

3.4 tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” 2013.gadā, EUR

Gads	Struktūrvienība	Iepirkuma cenās	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2013	"Airas" pārtika	19854.23	26605.67	27908.41	
	"Līči"	30502.37	27425.31	28330.87	
	„Brīze”	20906.28	20906.28	23517.89	
	"Vērdiņš"	24052.87	25119.02	26766.72	
	"Airas" rūpn.	36196.68	35590.29	35673.60	
	"Jancis"	24164.21	26107.05	27738.66	
	KOPĀ	155676.6	161753.60	169936.20	8182.53

Autore tabulā 3.4 atspoguļo krājumu novērtēšanas metožu rezultātus 2013.gadā. 2013. gadā uzņēmums bilancē uzrāda 161753, 60 eiro lielu krājumu vērtību. No visām struktūrvienībām lielākā krājumu vērtība 2013.gadā ir veikala „Airas” rūpniecības daļā, kas sastāda 35590,29 eiro. „Airas” rūpniecības nodaļā krājumi sastāda lielu vērtību, jo veikalā tiek pārdotas dažādas lietas, kuru aprīte ir lēna, piemēram, trauki, būvniecības materiāli, bižutērija. Ir dažādas lietas, kuras veikalā ir jau vairākus gadus un nav pārdotas, kas rada lielu krājumu atlikumu uz inventarizācijas periodu, jāpiemin, ka bieži rūpniecības materiāli tiek iepirkti lielākos apjomos, ja ir pieejamas dažādas atlaides, kas attiecīgi rada lielus krājumu apjomus.

Izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi, krājumu vērtība ir 169936,20 eiro. Visizteiktākā starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm ir struktūrvienībā „Brīze”. Atšķirība starp metodēm ir 2611,61 eiro, kas varētu būt izskaidrojama ar faktu, ka veikals šajā gadā uzsāka darbību un preces tālākai pārdošanai tika iepirktas lielā apjomā, lai varētu pilnvērtīgi uzsākt darbību un piesaistītu klientus. Iegādātie produkti, preces tika iegādātas no dažādiem piegādātājiem, kuriem ir lielas produktu cenu atšķirības, kas rada lielu atšķirību starp krājumu novērtēšanas metodēm.

2013.gadā krājumu novērtēšanai izmantojot vidēji svērto metodi bilances posteni krājumi palielinās par 8183 eiro. Attiecīgi par 8183 eiro samazinās peļņas vai zaudējumu aprēķinā postenis pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, kas palielina bruto peļņu un līdz ar to palielinās pārskata perioda peļņa. Pārskata perioda peļņa tiek pārnesta uz bilances pasīva daļu pārskata gada nesadalītā peļņa, kas nodrošina, ka bilance ir pareiza un aktīva puse sakrīt ar pasīva pusi.

2014.gadā neto apgrozījums ir 1807451 eiro, kas ir palielinājies par 158863 eiro kopš 2013.gada. Palielinājusies arī ir peļņa 2014.gadā sastādot 42892 eiro, kas kopš 2013.gada ir pieaugusi par 3218 eiro.

Krājumi 2014.gadā ir mazāk, kā 2013.gadā. Krājumi tiek uzrādīti 148211.50 eiro vērtībā izmantojot krājumu novērtēšanai FIFO metodi (skatīt 3.5 tabulu). Iepirkuma cenās kopējā krājumu vērtība ir 151069.60 eiro, kas ir lielāka, kā izmantotās krājumu uzskaites metodes vērtība, kas liecina, ka pēdējie iepirktie produkti ir bijuši nelielos apjomos, bet par lielākām cenām.

3.5 tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” 2014.gadā, EUR

Gads	Struktūrvienība	Iepirkuma cenas	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2014	"Airas" pārtika	21873.58	16318.06	16432.74	
	"Līči"	10148.20	11004.33	11741.92	
	„Brīze”	23672.78	23702.06	23702.06	
	"Vērdiņš"	18991.98	21307.46	23194.24	
	"Airas" rūpn.	48645.97	49042.44	49672.89	
	"Jancis"	27737.12	26837.18	28353.15	
	KOPĀ	151069.60	148211.50	153097.00	

Tabulā 3.5 var novērot, ka struktūrvienībā „Airas” rūpniecība ir vislielākā krājumu vērtība, sasniedzot 49042,44 eiro, kas ir teju divas reizes vairāk, kā citās struktūrvienībās.

Uzņēmumā krājumi uzskaitot pēc FIFO metodes, ir 148211,50 eiro vērtībā, bet uzskaitot krājumus pēc vidēji svērtās metodes, krājumu vērtība būtu 153097,00 eiro. Starpība starp krājumu atlikumiem ir 4885,47 eiro, kas ir izpētes perioda mazākā starpība starp metodēm. Par cik starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm ir 4885 eiro, tad gadījumā, ja uzņēmums izmantotu vidēji vērtoto metodi krājumu novērtēšanai krājumu atlikums palielināsies par šo starpību. Kā rezultāta samazināsies pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, un palielināsies uzņēmuma bruto peļņa un arī pārskata gada peļņa.

2015.gadā ir novērojams vislielākais krājumu atlikums kopš 2010.gada. Krājumus novērtējot pēc FIFO metodes krājumu vērtība 202202,30 eiro (skatīt 3.6 tabulu).

3.6 tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” 2015.gadā, EUR

Gads	Struktūrvienība	Iepirkuma cenas	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2015	"Airas" pārtika	35538.01	35716.58	37481.69	
	"Līči"	23196.18	24442.33	25365.98	
	„Brīze”	24301.24	25251.52	25251.52	
	"Vērdiņš"	29542.91	29870.68	32143.63	
	"Airas" rūpn.	51419.82	53117.07	54985.34	
	"Jancis"	30251.08	33804.16	34290.89	
	KOPĀ	194249.20	202202.30	209519.10	7316.71

Krājumu novērtēšanai izmantojot FIFO metodi, kas attēloti 3.6 tabulā uzņēmuma neto apgrozījums ir 1887476 eiro, kas ir palielinājusies par 80025 eiro salīdzinot ar 2014. gadu. Pārskata perioda peļņa ir samazinājusies par 7887 eiro salīdzinoši ar 2014.gadu. Uzņēmumam proporcionāli ir palielinājušās pārdošanas un administrācijas izmaksas un sakarā ar aizņēmumu ir palielinājušies procentu maksājumi un citas izmaksas.

2015.gadā novērojams, ka apjomīgākie krājumi ir uzņēmuma struktūrvienībā – „Airas” rūpniecība, kur tiek pircēji nodrošināti nepārtikas precēm. 2015.gadā krājumu vērtība inventarizācijas veikšanas laikā ir palielinājies par 36,43% krājumus novērtējot pēc FIFO metodes salīdzinot ar 2014.gada krājumu vērtību. Krājumu vērtība uzņēmumā, ja izmantotu novērtēšanā vidēji svērto metodi sastādītu 209519,10 eiro. Starpība starp abām krājumu novērtēšanas metodēm ir 7316,71 eiro.

Uzņēmumam krājumus novērtējot pēc vidēji svērtās metodes bilances postenis krājumi palielinātos par 7317 eiro, kas ietekmētu peļņas vai zaudējuma posteni pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, kas par krājumu vērtības palielinājuma vērtību samazinātos.

Samazinoties pārdotās produkcijas ražošanas izmaksām palielinās uzņēmuma bruto peļņa un arī pārskata gada peļņa.

Krājumu novērtēšanas metodei ir ietekme uz uzņēmuma finanšu rezultātiem. Izmainoties krājumu vērtībai izmainās attiecīgi arī uzņēmuma pārskata perioda peļņa, kas liecina par to, ka krājumus var izmantot uzņēmuma bruto peļņas un līdz ar to arī pārskata gada peļņas koriģēšanai un izmainīšanai.

Pilnvērtīgākam priekšstatam autore ir izveidojusi kopsavilkumu tabulu (skatīt 3.7 tabulu), kurā ir apkopoti dati par visu izpēti periodu, proti, no 2010.gada līdz 2015.gadam.

3.7 tabula

FIFO un vidēji svērtās metodes salīdzinājums SIA „Roze MJ” no 2010.gada līdz 2015.gadam,

EUR

Gads	FIFO	Vidēji svērtā metode	Starpība
2010	134644.75	141962.59	7317.84
2011	127173.18	134392.49	7219.31
2012	128887.92	135439.99	6552.07
2013	161753.62	169936.15	8182.53
2014	148211.53	153097.00	4885.47
2015	202202.34	209519.05	7316.71

Autore tabulā 3.7 atspoguļo starpību starp krājumu novērtēšanas metodēm. Izmainoties krājumu vērtībai izmanās peļņas vai zaudējumu postenis pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, par starpību kāda rodas starp abām krājumu novērtēšanas metodēm, kas attiecīgi palielina uzņēmuma bruto peļņu un arī pārskata gada peļņu.

Uzņēmums izvēloties krājumu novērtēšanai FIFO metodi samazina savu bruto peļņu salīdzinoši, ja uzņēmums izmantotu vidēji svērto novērtēšanas metodi. Starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm uzņēmumā SIA „Roze MJ” ir atšķirīga katru gadu. bet vidēji tā ir 6912,32eiro, kur minimālā starpība bija 4885,47 eiro, bet maksimālā vērtība ir 8182,53eiro. Gadījumā, ja uzņēmums izvēlētos krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi par šo starpību palielinātos uzņēmuma peļņa. Pēc autores domām šī starpība ir ievērojama un sastāda nopietnu daļu no uzņēmuma peļņas. Piemēram 2015.gadā starpība, kas rodas starp novērtēšanas metodēm sastāda 20.9% no uzņēmuma peļņas, kas rodas, ja krājumu novērtēšanā izmanto FIFO metodi. Pēc autores domām tas ir nozīmīgi, jo ja uzņēmums spēj palielināt peļņu par 20.9% izmainot tikai krājumu novērtēšanas metodi. Jāpiebilst, ka

uzņēmumiem, kuriem ir labāki finanšu rādītāji ir vieglāk saņemt kredītlīnijas un attīstīt savu uzņēmējdarbību.

Autore salīdzinot krājumu novērtēšanas metodes - FIFO un vidēji svērto metodi, secina, ka krājumu novērtēšanas metodei ir nozīme un katram uzņēmumam tā ir jāizvēlas atbilstoši savām vajadzībām un faktoram, ka tā atspoguļos krājumu vērtību vispatiesāk. Uzņēmums izvēloties krājumu uzskaitē FIFO metodi tiek palielināta krājumu pašizmaksa, kas samazina bruto peļņu un līdz ar to pārskata gada peļņu. Uzņēmuma peļņa varētu būt attiecīgi par radušos starpību lielāka, ja krājumu novērtēšanai izmantotu vidēji svērto metodi.

Attiecīgajā gadījumā nemainās uzņēmuma neto apgrozījums, jo tas nav atkarīgs no krājumu novērtēšanas metodes. Šajā gadījumā nemainīsies ne produktu cenas tirdzniecības vietās ne noiets attiecīgajiem produktiem. Mainīsies krājumu vērtība tiem krājumiem, kas ir uzņēmuma īpašumā un nav izlietoti vai pārdoti.

3.3 Krājumu novērtēšanas metožu ietekme uz likviditātes rādītājiem

Kopējās likviditātes rādītājs tiek ietekmēts atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes, jo krājumi ir apgrozāmo līdzekļu sastāvā. Izmantojot vidēji svērto metodi, krājumu vērtība ir lielāka, kas ir par iemeslu kopējās likviditātes koeficientu pieaugumam (skatīt 3.8 tabulu).

3.8 tabula

Kopējās likviditātes koeficients uzņēmumā SIA „Roze MJ”

Krājumu novērtēšanas metode	Kopējās likviditātes koeficients						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		1.114	1.513	1.526	1.510	1.352	1.164
Vidēji svērtā metode		1.166	1.638	1.693	1.719	1.577	1.359

Autore tabulā 3.8 ir atspoguļojusi kopējās likviditātes rādītājus atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes. 2010.gadā rādītājs ir zem vēlamā, neatkarīgi no izmantotās krājumu novērtēšanas metodes. Izmantojot FIFO metodi krājumu novērtēšanai uzņēmumā kopējās

likviditātes rādītājs ir 1,114, bet izmantojot vidēji svērto metodi rādītājs uzlabojās par 0,052 iedaļām, kas kopā sastāda 1,166.

2011.gadā uzņēmuma kopējās likviditātes rādītājs ir vēlamajās normās pēc FIFO metodes 1,513, bet pēc vidēji svērtās metodes tas ir 1,638. Starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm 2011.gadā ir vislielākā visā izpētes periodā, kas sastāda 0,125 punktus.

2012.gadā ir novērojams kopējās likviditātes rādītāja pieaugums. Kopējās likviditātes rādījums pēc FIFO metodes ir palielinājies par 0,013, bet pēc vidēji svērtās krājumu novērtēšanas metodes rādītājs uzlabojies par 0,055 vienībām. Kopējās likviditātes rādītāja atšķirība starp FIFO un vidēji svērto metodi ir 0,167.

2013.gadā rādītāja rezultāti ir pasliktinājušies pēc FIFO metodes par 0,016, bet pēc vidēji svērtās metodes uzlabojušies par 0,026 salīdzinot ar 2012.gadu. 2013.gadā atšķirība starp kopējās likviditātes rādītājiem atkarībā no novērtēšanas metodes ir 0,209.

2014.gadā ir novērojama kopējās likviditātes rādītāja kritums pēc FIFO metodes tas ir 0,158, bet pēc vidēji svērtās metodes tas ir samazinājies par 0,142, salīdzinot ar 2013.gada rādījumiem. Kopējās likviditātes rādītājs atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes atšķiras par 0,225. Izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi rādītājs ir vēlamajās robežās, proti, 1,577, bet novērtēšanai izmantojot FIFO metodi, rādītājs ir zemāk par vēlamo, kas ir 1,352. 2014.gadā kopējās likviditātes rādītāja pasliktināšanās ir izskaidrojama ar uzņēmuma attīstības pasākumiem. Struktūrvienība „Līči” bija slēgti telpu pārbūves dēļ, kas ir par iemeslu arī tam, ka naudas līdzekļi tika ieguldīti būvdarbos.

2015.gadā kopējās likviditātes rādītājs ir samazinājies. Pēc FIFO metodes kopējā likviditāte ir 1,164, kas ir samazinājusies par 0,188 salīdzinoši ar 2014.gadu. Veicot krājumu pārrēķinu uz vidēji svērto metodi kopējā likviditāte ir 1,359, kas salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir samazinājusies par 0,218. Rādījuma kritums ir izskaidrojams ar īstermiņa saistību pieaugumu.

Krājumu novērtēšanas metodei ir ietekme uz uzņēmuma kopējās likviditātes rādītājiem, jo to aprēķinā tiek ņemta vērā krājumu vērtība uz gada beigām. Kopējās likviditātes rādītāju atšķirības ir izteiktas, mazākā likviditātes koeficienta atšķirība ir 0,052, bet lielākā ir 0,210, bet vidēji šī atšķirība ir 0,162.

Izmantojot krājumu novērtēšanai, vidēji svērto metodi palielinās apgrozāmo līdzekļu vērtība, bet nemainās īstermiņa saistību apjoms, kas uzlabo uzņēmuma kopējās likviditātes rādītājus.

Izmaiņas starp pielietoto metožu rezultātiem nav liels, bet tāds ir. Krājumu postenis ir uzņēmumā visapjomīgākais no apgrozāmo līdzekļu posteņiem, piemēram, 2015.gadā krājumi sastāda 87.7% no visiem apgrozāmajiem līdzekļiem. Krājumu vērtības izmaiņas ir pietiekami

lielas, ja tiek mainīta krājumu novērtēšanas metode, piemēram 2015.gadā krājumu vērtība no FIFO novērtēšanas metodes uz vidēji svērto metodi palielinājās par 16,38%. Palielinājums salīdzinot ar kopējo krājumu apjomu ir liels, kas ir par iemeslu kādēļ kopējas likviditātes izmaiņas ir vērā ņemamas, jeb izteiktas starp krājumu novērtēšanas metodēm.

Kā nākamo autore aplūkos darba kapitāla izmaiņas atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes (skatīt 3.9 tabulu). Darba kapitāls ir apgrozāmo līdzekļu un īstermiņa saistību starpība.

3.9 tabula

Darba kapitāls uzņēmumā SIA „Roze MJ”, EUR

Krājumu novērtēšanas metode	Darba kapitāls						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		15988	59634	66244	71164	53471	34851
Vidēji svērtā metode		23306	74171	87334	100436	87627	76323

Tabulā 3.9 autore atspoguļo darba kapitāla apjomu, ja krājumus novērtē gan pēc FIFO metodes, gan pēc vidēji svērtās metodes.

Kā var novērot no aprēķiniem, ja krājumus novērtē pēc FIFO metodes uzņēmuma darba kapitāls ir mazāks, kā ja krājumus novērtētu pēc vidēji svērtās metodes. Starpība starp abām krājumu novērtēšanas metodēm ir tāda pati kāda ir starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm, bet katru gadu tās summējas, kas ir par iemeslu, kādēļ starpības starp abām novērtēšanas metodēm ir tik lielas. Darba kapitāla apjoma starpība atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes 2013.gadā ir 29272 EUR, 2014.gadā 34156 EUR, bet 2015.gadā 41472 EUR. Šāda starpība rodas, jo palielinās apgrozāmo līdzekļu apjoms, izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi. Īstermiņa saistības nemainās, mainoties krājumu novērtēšanas metodei, tādēļ starpība ir tieši par šo krājumu pieauguma apjomu.

Kopš 2010.gada līdz 2013.gadam ir novērojams darba kapitāla palielinājums, kas liecina par likviditātes līmeņa pieaugumu, jāpiebilst, ka kopējās likviditātes līmenis palielinājās tajā posmā, bet tas 2013.gadā pavisam nedaudz samazinājās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. 2014.gadā novērojams darba kapitāla apjoma samazinājums, kas izskaidrojams ar uzņēmuma attīstības procesiem, proti, tika paplašināta un izremontēta struktūrvienība „Līči”. 2015.gadā darba kapitāla nelielais apjoms salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem ir izskaidrojams ar jaunas struktūrvienības iegādi.

Apgrozāmo līdzekļu īpatsvars pār īstermiņa saistībām liecina, ka uzņēmums ir ne tikai spējīgs segt savas īstermiņa saistības, bet tam ir līdzekļi darbības paplašināšanai nākotnē.

Pēc autores domām krājumu novērtēšanai izmantojot vidēji svērto metodi, uzņēmums palielina savu darba kapitālu, kas uzņēmumam sniegtu vairāk brīvo līdzekļu savas darbības paplašināšanai nākotnē.

Kā nākamo autore aplūko darba kapitāla attiecību pret neto apgrozījumu (skatīt 3.10 tabulu).

3.10 tabula

Darba kapitāla attiecība pret neto apgrozījumu uzņēmumā SIA „Roze MJ” no 2010. – 2015.gadam

Krājumu novērtēšanas metode	Darba kapitāls/ Neto apgrozījums, koeficients, %						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		1.2	4.4	4.6	4.3	3.0	1.8
Vidēji svērtā metode		1.8	5.5	6.1	6.1	4.8	4.0

Tabulā 3.10 autore salīdzina darba kapitāla attiecību pret neto apgrozījumu krājumu novērtēšanas metodēm. Kā var izsecināt no iegūtās informācijas uzņēmumā izmantotā krājumu metode, proti, FIFO uzrāda mazākus rādītājus salīdzinoši ar tiem rādītājiem, ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi.

Starpība starp rādītājiem rodas, ja krājumus novērtē pēc vidēji svērtās metodes, tad palielinās to vērtība, kas arī rada šo darba kapitāla pieaugumu. Attiecīgi palielinoties darba kapitālam, bet paliekot nemainīgam neto apgrozījumam, palielinās attiecīgi rādījumi. Pēc autores domām atšķirība starp rādītājiem ir neliela un tai nav nopietnas ietekmes uz rādījumu, lai gan ir jāpiebilst, ka rādītāji izmantojot novērtēšanai vidēji svērto metodi, ir labāki. 2010.gadā starpība starp rādījumiem ir 0.6% punkti, 2011.gadā starpība ir palielinājusies līdz 1,1% punktam. 2012.gadā, kad starpība bija 1,5% punkti, kas 2013.gadā pieauga līdz 1,8% punkti, kas saglabājās arī 2014.gadā 2015.gadā starpība ir 2,2% punkti, kas ir lielākā starpība izpētes periodā. Jāpiebilst, ka darba kapitāla attiecība pret neto apgrozījumu ir neliela, jo uzskata, ka rādītājam vajadzētu būt ap 15%.

Palielinoties krājumu vērtībai, kas balstīta uz krājumu novērtēšanu, izmantojot vidēji svērto metodi, palielinās apgrozāmo līdzekļu apjoms. Palielinoties apgrozāmo līdzekļu postenim, tiek ietekmēti finanšu analīzes rezultāti, kas ir tieši saistīti ar apgrozāmo kapitālu.

Autore krājumu novērtēšanas metožu ietekmi uz finanšu rezultātiem atspoguļo, izmantojot kopējo likviditāti, darba kapitālu un darba kapitāla attiecību pret neto apgrozījumu.

Kopējās likviditātes izmaiņas starp pielietoto krājumu novērtēšanas metodēm nav lielas. Krājumu postenis ir uzņēmumā visapjomīgākais no apgrozāmo līdzekļu posteņiem, piemēram, 2015.gadā krājumi sastāda 87.7% no visiem apgrozāmajiem līdzekļiem., kas liecina par ietekmi uz uzņēmuma finanšu rezultātiem, ja notiek izmaiņas krājumu postenī. 2015.gadā krājumu vērtība no FIFO novērtēšanas metodes uz vidēji svērto metodi palielinājās par 16.38%, kas ir par iemeslu, kādēļ šīs atšķirības kopējās likviditātes rādītājā ir vērā ņemamas.

Darba kapitāls palielinās ar katru gadu, ja krājumu novērtēšanai tiek izmantota vidēji svērtā metode. Pēc autores domām, ja uzņēmums SIA „Roze MJ” izmantotu vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanā uzņēmumā palielinātos darba kapitāls, kas dotu papildus līdzekļus uzņēmuma attīstībai.

Uzņēmumā darba kapitāla attiecība pret neto apgrozījumu ir maza, jo vēlams ir ja šī attiecība būtu ja šī attiecība būtu ap 15%, bet uzņēmumam SIA „Roze MJ” šis rādītājs izmantojot vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanai ir bijis 6,1%.

3.4 Krājumu novērtēšanas metodes ietekme uz kapitāla struktūru

Kapitāla finanšu koeficienti raksturo uzņēmuma kapitāla struktūru un atspoguļo cik lielas papildus saistības uzņēmums ir spējīgs uzņemt. Krājumu novērtēšanas metode ietekmē krājumu vērtību, kas izmaina uzņēmuma peļņu. Izmainoties uzņēmuma peļņai mainās bilances postenis pārskata gada nesadalītā peļņa, mainoties šim postenim, tiek ietekmēts arī uzņēmuma pašu kapitāls.

Kā pirmo kapitāla finanšu koeficientu autore analizēs finansiālās neatkarības koeficientu, kas pašu kapitāla attiecību pret pasīva kopsummu. Uzņēmumā SIA „Roze MJ” finansiālās neatkarības koeficients ir ar tendenci palielināties (skatīt 3.11 tabulu).

Finansiālās neatkarības koeficients uzņēmumā SIA „Roze MJ” no 2010.-2015.gadam

Krājumu novērtēšanas metode	Finansiālās neatkarības koeficients						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		0.189	0.205	0.250	0.318	0.365	0.365
Vidēji svērtā metode		0.206	0.237	0.290	0.363	0.407	0.407

Finanšu līdzsvara koeficientu ietekmē pārskata perioda nesadalītā peļņa, kas atspoguļojas uzņēmuma pašu kapitālā. Palielinoties pārskata perioda peļņai, palielinās pašu kapitāls.

Autore tabulā 3.11 atspoguļo finansiālās neatkarības rādītājus. 2010.gadā rādītājs pēc FIFO metodes ir 0,189, bet pēc vidēji svērtās metodes 0,206. Finanšu līdzsvara rādītāja starpība starp FIFO un vidēji svērto metodi ir 0,017. 2011.gadā pēc FIFO metodes finanšu līdzsvara koeficients ir 0,205 salīdzinot ar 2010.gadu ir novērojams kāpums par 0,016. Izmantojot vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanai koeficients ir 0,237, kas salīdzinot ar 2010.gadu ir palielinājies par 0,031. Starp metodēm ir 0,032 vienības liela atšķirība, lielāku rezultātu uzrādot finanšu līdzsvara koeficients, kur krājumu novērtēšanai izmanto vidēji svērto metodi.

2012. gadā ir novērojama stabila koeficienta palielināšanās. Koeficients izmantojot FIFO metodi krājumu novērtēšanā ir 0,250, kas ir palielinājies par 0,045 salīdzinot ar 2011.gadu. Bet izmantojot vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanā koeficients 2012.gadā ir 0,290, kas ir palielinājies par 0,053.

2013.gadā finanšu līdzsvara koeficients uzņēmumam izmantojot FIFO metodi ir 0,318, kas salīdzinot ar 2012.gadu ir palielinājies par 0,068, bet koeficients izmantojot vidēji svērto metodi ir 0,363, kas ir palielinājies par 0,073 salīdzinot ar 2012.gadu. Finanšu koeficienta lielums ir lielāks, ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi, kur starpība starp metodēm sastāda 0,045.

2014.gadā pēc FIFO metodes finanšu līdzsvara koeficients ir 0,365, kas ir palielinājies par 0,047, bet pēc vidēji svērtās metodes koeficients ir 0,407, kas salīdzinot ar 2013.gadu ir palielinājies par 0,044. Starpība starp finanšu līdzsvara koeficientu izmantojot vidēji svērto un FIFO metodi ir 0,042, kas ir izpētes perioda mazākā starpība starp metodēm.

2015.gadā pēc FIFO metodes novērtējot krājumus finanšu līdzsvara rādītājs ir palicis nemainīgs, proti, 0,364. Bet ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi rādītājs ir 0,407, kas salīdzinot ar 2014.gadu nav izmainījies.

Rādītāja vēlamās robežas ir no 0.5 līdz 1, kā var novērot veiktajos aprēķinos, nevienu gadu uzņēmumā rādītājs nav sasniedzis vēlamo minimālo robežu. Maksimālais rādītājs uzņēmumā, ja krājumus novērtē izmantojot FIFO metodi ir 0.365, kas ir zem minimālās vēlamās normas. Zems koeficients liecina, ka uzņēmumam ir nepieciešami papildus līdzekļi, lai uzņēmums spētu uzlabot savu ienesīgumu. Pārlietu zems rādītājs atspoguļo nestabilu uzņēmuma finanšu struktūru, kas var radīt uzņēmumam problēmas kredītlīnijas iegūšanai, jo kreditori labprātāk dod priekšroku stabilai uzņēmuma finanšu līdzekļu struktūrai.

Gadījumā, ja uzņēmums izmantotu vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanā finansiālās neatkarības koeficients uzrādītu labākus rezultātus, bet jāpiemin, ka rādītāju rezultāti nepalielinās strauji.

Starpība starp rādītājiem atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes ir neliela un tai nav nopietnas ietekmes. Visizteiktākā starpība starp finansiālās neatkarības koeficientu atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes ir, novērojams 2013.gadā, kad tas sasniedza 0.045. Turpmākajos gados šī starpība starp FIFO un vidēji svērto metodi kļūst mazāka līdz 2014.gadā un 2015.gadā starpība ir 0,042. Kā var novērot starpība ir neliela un tā krasi neizmaina finansiālās neatkarības koeficientu.

Kā nākamo autore aplūko finanšu līdzsvara koeficientu. Rādītājs atspoguļo saistību kopsummu pret pašu kapitālu. Šo rādītāju izmanto, lai spriestu par uzņēmuma finansiālo neatkarību. Šim koeficientam kritiskā robeža ir noteikta 1, ja rādītājs ir lielāks, tad uzņēmums izmanto aizņemto kapitālu, kas rada uzņēmumam papildus izmaksas procentu veidā.

Aprēķini attēlo, ka vislielākā kreditoru attiecība pret pašu kapitālu ir bijusi 2010.gadā kad pēc FIFO metodes rādītājs sasniedza 4.229, turpmāk ar katru gadu rādītājs ir samazinājies, kas liecina par kreditoru apjomu samazināšanos (skatīt 3.12 tabula).

3.12 tabula

Finanšu līdzsvars uzņēmumā SIA „Roze MJ” no 2010. - 2015.gadam

Krājumu novērtēšanas metode	Finanšu līdzsvara koeficients						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		4.229	3.745	2.918	2.076	1.682	1.679
Vidēji svērtā metode		3.799	3.121	2.375	1.699	1.407	1.401

Tabulā 3.12 autore atspoguļo finanšu līdzsvara rādītāju atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes. 2010. gadā pēc FIFO metodes rādītājs uzrāda 4,229, bet pēc vidēji svērtās metodes tas uzrāda 3,799, kas ir par 0,43 mazāk.

2011. gadā rādītāji ir samazinājušies, izmantojot uzņēmumā pielietoto krājumu novērtēšanas metodi rādītājs ir 3,745, kas ir samazinājies par 0,484. Izmantojot vidēji svērto metodi 2011.gadā finanšu līdzsvara koeficients ir 3,121, kas salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir samazinājies par 0,678. Atšķirība starp izmantotajām metodēm ir 0,624.

2012.gadā rādītājs turpina samazināties, pēc FIFO metodes finanšu līdzsvara koeficients ir 2,918, kas ir samazinājies par 0,827. Pēc vidēji svērtās metodes rādītājs ir par 0,194 mazāks, kā izmantojot FIFO metodi, kas ir 2,375, salīdzinot ar iepriekšējā gada aprēķiniem rādītājs ir samazinājies par 0,746.

2013. gadā finanšu līdzsvara koeficients samazinājies par 0,842, kas ir 2,076, ja izmanto FIFO metodi. Finanšu līdzsvara koeficients izmantojot vidēji svērto metodi 2013.gadā ir 1,699, kas ir samazinājies par 0,676 vienībām. Atšķirība starp abām metodēm ir 0,377.

2014.gadā pēc FIFO metodes finanšu līdzsvars ir 1,682, kas ir samazinājies par 0,394. Pārreķinot uzņēmuma krājumus pēc vidēji svērtās metodes finanšu līdzsvars ir 1,407, kas ir sazinājies par 0,292 vienībām. Atšķirība starp abām metodēm ir vismazākā izpētes periodā, kas ir 0,275.

2015.gadā rādītājs –finanšu līdzsvars samazinās. Pēc FIFO metodes rādītājs ir 1,679, kas salīdzinot ar iepriekšējo pārskatu gadu ir samazinājies par 0,003. Krājumus novērtējot pēc vidēji svērtās metodes rādītājs ir 1,401, kas salīdzinot ar 2014.gadu ir samazinājies par 0,006. Starpība starp FIFO un vidēji svērto metodi ir 0,278.

Vidēji svērtā metode uzrāda mazāku rādītāju, jo palielinās pašu kapitāls uz pārskata gada peļņas pieaugumu. Tendence samazināties rādītājam parāda, ka uzņēmumam samazinās atkarība no aizņemtā kapitāla.

Finanšu līdzsvara rādītāja vēlamās robežas ir starp 0.5 un 1. Izvērtējot datus var secināt, ka uzņēmums daudz izmanto aizņemto kapitālu, jo visu izpētes periodu rādītāji ir lielāki par vēlamo lielumu. Rādītāji ir lielāki par 1, kas liecina, ka uzņēmuma finansiālā stabilitāte ir apšaubāma.

Starp krājumu novērtēšanas metodēm finanšu līdzsvara koeficientam ir mazas izmaiņas. Uzņēmumā kreditori ar katru gadu pieaug, 2015.gadā sastādot 352106 EUR, bet postenis pārskata gada nesadalītā peļņa palielinās par krājumu novērtēšanas metožu starpību, kas 2015.gadā ir 7316 EUR. Izmaiņas starp krājumu novērtēšanas metodēm nav gana liela, lai postenis pašu kapitāls palielinātos vairāk.

Izvērtējot finansiālās neatkarības un finanšu līdzsvara koeficients autore secina, ka uzņēmumam ir problēmas ar finansiālo stabilitāti. Uzņēmuma finansiālās neatkarības koeficients nevienu gadu nav sasniedzis minimāli vēlamo robežu, kas liecina par nepieciešamību uzņēmumā pēc papildus līdzekļiem, lai uzlabotu savu darbību. Jāpiemin, pat, ja rādītāji izmantojot krājumu novērtēšanā vidēji svērto metodi uzlabojas, izmaiņas ir nelielas tās neizmaina uzņēmuma situāciju.

Uzņēmuma kapitāla vērtēšanai izmantojot finansiālās neatkarības koeficientu, autore secina, ka uzņēmumā rādītāji ir virs vēlamās robežas, bet tiem ir tendence samazināties izpētes periodā. Ja 2010.gadā pēc FIFO metodes koeficients bija 4.229, tad 2015.gadā rādītājs ir 1.679. Tas liecina, ka uzņēmuma situācija uzlabojas, bet vēl joprojām nav vēlamajās robežās. Ja koeficients pārsniedz maksimālo robežu, kas ir 1, tad uzņēmums daudz izmanto aizņemto kapitālu.

Finanšu līdzsvara koeficienta rezultāti, izmantojot krājumu novērtēšanai, vidēji svērto metodi uzlabojas, 2011.gadā starpībai sastādot pat 0,624, kas liecina, ka attiecīgi mainoties novērtēšanas metodei rādītājs manāmi uzlabojas un ir vērā ņemama ietekme.

3.5 Krājumu novērtēšanas metodes ietekme uz rentabilitāti

Rentabilitāte ir procentu ienākumi no uzņēmumā ieguldītā kapitāla. Analizējot uzņēmuma pārskatus, tiek noteikta komerciālā rentabilitāte, ekonomiskā rentabilitāte un pašu kapitāla rentabilitāte.

Autore kā pirmo aplūkos komerciālo rentabilitāti, kas atspoguļo, cik peļņas dod katra neto apgrozījuma vienība.

Komerčiālā rentabilitāte ir pārskata perioda tīrās peļņas attiecība pret neto apgrozījumu, kas reizināts ar 100, lai iegūtu procentuālu rezultātu.

Kā var novērot pēc autores veiktajiem aprēķiniem vidēji svērtās krājumu novērtēšanas metodes rezultāti ir lielāki (skatīt 3.13 tabulu).

Komerčiālā rentabilitāte uzņēmumā SIA „Roze MJ” no 2010.-2015.gadam

Krājumu novērtēšanas metode	ROS, %						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		1.302	0.602	1.366	2.407	2.373	1.855
Vidēji svērtā metode		1.856	1.140	1.825	2.903	2.643	2.242

Tabula 3.13 atspoguļo komerciālās rentabilitātes rādījumus procentu punktos atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes. 2010.gadā komerciālā rentabilitāte, izmantojot FIFO metodi, ir 1,302% punkti, bet pārrēķinot krājumu vērtību pēc vidēji svērtās metodes, komerciālā rentabilitāte ir 1,856% punkti. Starpība starp metodēm ir 0,554% punkti, kas ir aplūkotā perioda lielākā starpība.

2011.gadā komerciālās rentabilitātes rādītāji ir samazinājušies. Pēc FIFO metodes komerciālā rentabilitāte ir 0,602% punkti, kas ir samazinājusies par 0,7% punktiem. Pēc vidēji svērtās metodes ROS ir 1,140% punkti, kas ir samazinājies par 0,716% punktiem. Starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm ir nedaudz samazinājusies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tas ir 0,538% punkti.

2012.gadā komerciālā rentabilitāte ir 1,366% punkti pēc FIFO metodes, kas ir palielinājusies par 0,764% punktiem, bet pēc vidēji svērtās metodes komerciālā rentabilitāte ir 1,825% punkti, kas palielinājusies par 0,685% punktiem. Atšķirība starp metodēm ir 0,46% punkti.

2013.gadā ir novērojams visaugstākais ROS rādījums izpētes periodā. Pēc FIFO metodes komerciālā rentabilitāte ir 2,407% punkti, rādītājs ir pieaudzis par 1,041% punktiem. Gadījumā, kad krājumi tiek uzskaitīti uzņēmumā pēc vidēji svērtās metodes, komerciālā rentabilitāte ir 2,903% punkti, kas ir pieaugusi par 1,078% punktiem.

2014.gadā komerciālā rentabilitāte ir nedaudz samazinājusies, jo strauji palielinājies neto apgrozījums, bet pārskata perioda peļņa ir palikusi nedaudz mazāka. ROS ir 2,373% punkti, ja krājumu novērtēšanā izmanto FIFO metodi, rādītājs ir samazinājies par 0,034% punktiem. Krājumu novērtēšanai izmantojot vidēji svērto metodi, ROS ir 2,643% punkti, kas ir krities par 0,26% punktiem.

2015.gadā ROS rādītājs ir samazinājies. Izmantojot uzņēmumā pielietoto krājumu novērtēšanas metodi – FIFO rādītājs ir 1,855% punkti, kas ir samazinājies par 0,518% punktiem salīdzinot ar 2014.gadu. Ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi

rādītājs ir 2,242% punkti, kas ir samazinājies par 0,401% punktiem salīdzinoši ar iepriekšējo gadu. Starpība starp vidēji svērto un FIFO metodi ir 0,387% punkti.

Komerציālā rentabilitāte atspoguļo cik peļņas dod katra neto apgrozījuma vienība. Pēc autores domām komerciālās rentabilitātes rādītājs uzņēmumā ir stabils. Kā var novērot izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi rādījumi ir labāki, jo komerciālā rentabilitāte tiek aprēķināta, izmantojot pārskata perioda tīro peļņu. Krājumus novērtējot pēc vidēji svērtajā metodē palielinās uzņēmuma peļņa, kas tieši ietekmē ROS rādītāju.

Lielākais rādītājs izpētes periodā ir novērots 2013.gadā, kad pēc FIFO metodes tas sasniedza 2.407% punktus, bet izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi 2.903% punktus. 2014.gadā un 2015.gadā ir novērojams rādījuma kritums, kas izskaidrojams ar uzņēmuma attīstību, jo uzņēmumā neto apgrozījums palielinās straujāk, kā uzņēmuma tīrā peļņa, jo strauji palielinājās arī pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas. 2015.gadā salīdzinoši ar iepriekšējo gadu ir palielinājušās administrācijas izmaksas, procentu maksājumi un pārdošanas izmaksas, kas samazina uzņēmuma pārskata perioda tīro peļņu.

Kā nākamo autore aplūko ekonomisko rentabilitāti, kas atspoguļo uzņēmuma konkurētspēju.

Datus ietekmē peļņas lielums, kas 2014.gadā ir samazinājusies, bet kopējie uzņēmuma aktīvi ir palielinājušies. Var novērot, ka starp FIFO un vidēji svērto metodi pastāv manāmas atšķirības, kas apliecina krājumu novērtēšanas metodes ietekmi uz rādītājiem (skatīt 3.14 tabulu).

3.14 tabula

Ekonomiskā rentabilitāte uzņēmumā SIA „Roze MJ” no 2010.- 2015.gadam

Krājumu novērtēšanas metode	ROA, %						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		6.831	3.702	6.928	12.213	10.957	7.735
Vidēji svērtā metode		8.782	5.513	8.233	13.250	11.180	8.402

Autore tabulā 3.14 atspoguļo ekonomiskās rentabilitātes rādījumu atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes. 2010. gads uzrāda viszemākos rādījumus, kas ir 6,831% punkti izmantojot FIFO metodi, bet 8,782% punkti izmantojot vidēji svērto metodi. Ekonomiskās rentabilitātes rādītājs ir par 1,951% punktiem lielāks, ja izmanto vidēji svērto metodi.

2011.gadā ekonomiskās rentabilitātes rādītāji ir samazinājušies. Pēc FIFO metodes ROA ir 3,702% punkti, kas ir samazinājies par 3,129 procentu punktiem. Izmantojot vidēji svērto metodi ROA ir 5,513%, kas ir samazinājies par 3,269 procentu punktiem. Ekonomiskās rentabilitātes rādītājs ir par 1,811 procentu punktiem lielāks kā gadījumā, ja izmanto FIFO metodi krājumu novērtēšanā.

2012.gadā rādītājs ir uzlabojies, izmantojot FIFO metodi rentabilitāte ir 6,928% punkti, bet izmantojot vidēji svērto metodi 8,233% punkti. Starp metodēm ir 1,305 procentu punktu atšķirība.

2013.gadā ir novērojams straujš rentabilitātes kāpums. ROA pēc FIFO metodes ir 12,213% punkti, kas ir palielinājušies par 5,285 procentu punktiem. Izmantojot vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanā, rentabilitāte ir 13,25% punkti, kas ir palielinājusies par 5,017 procentu punktiem. Starpība starp metodēm ir 1,037 procentu punkti.

2014.gadā ir novērojams rentabilitātes kritums. Izmantojot krājumu novērtēšanā FIFO metodi ekonomiskā rentabilitāte ir 10,957% punkti, kas ir samazinājies par 1,256 procentu punktiem salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi ROA ir 11,18% punkti, kas ir samazinājusies par 2,07 procentu punktiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Vidēji svērtā metode uzrāda par 0,233 procentu punktiem lielāku rezultātu, kā FIFO metode krājumu novērtēšanai.

2015.gadā pēc FIFO metodes ekonomiskā rentabilitāte ir 7,735% punkti, kas ir samazinājusies par 3,222% punkti, bet izmantojot vidēji svērto metodi, rentabilitāte ir 8,402% punkti, kas ir samazinājusies par 2,778% punktiem salīdzinot ar 2014.gadu. Starpība starp vidēji svērto metodi un FIFO metodi ir 0,667% punkti.

Ekonomiskās rentabilitātes rādītājs atspoguļo, cik efektīvi tiek peļņas radīšanā izmantoti aktīvi. Šajā gadījumā tiek ņemta vērā pārskata perioda peļņa pirms nodokļu un procentu nomaksas. Krājumu novērtēšanai izmantojot vidēji svērto metodi var novērot labākus rādījumus, jo bruto peļņa ir lielāka, kā gadījumā, ja izmanto FIFO metodi. Šī atšķirība rodas, jo vidēji svērtās metodes gadījumā tiek samazinātas pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas. Rādījuma rezultātus tieši ietekmē krājumu novērtēšanas metode, jo atšķirība starp rezultātiem ir nozīmīga. Mainās arī uzņēmuma bilances aktīvs un pasīvs, jo aktīva pusē tiek izmantoti postenis krājumi, bet pasīva pusē pieaug postenis pārskata gada nesadalītā peļņa.

Novērojams rādījumu kāpums līdz 2013.gadam, bet 2014.gadā un 2015.gadā rādītājs samazinās, kas ir izskaidrojams ar uzņēmuma attīstības norisēm. 2014.gadā uzņēmums veica pārbūvi un kosmētisko remontu struktūrvienībā „Līči”, kas ietekmēja peļņas vai zaudējumu aprēķinu. 2015.gadā uzņēmums iegādājās jaunu tirdzniecības vietu, kas peļņas vai zaudējumu

aprēķinā palielina administrācijas izmaksu posteni un procentu un tamlīdzīgu izmaksu posteni.

Nākamais rādītājs ir pašu kapitāla rentabilitāte, kas atspoguļo peļņas daudzumu, kas iegūts no katras uzņēmumā ieguldītās naudas vienības. Autore ir veikusi kapitāla rentabilitātes aprēķinu, atbilstoši šī brīža izmantotajai krājumu novērtēšanas metodei, kas ir FIFO un salīdzināšanai tika ROE aprēķināts izmantojot vidēji svērto metodi (skatīt 3.15 tabulu).

3.15 tabula

Pašu kapitāla rentabilitāte uzņēmumā SIA „Roze MJ” no 2010.- 2015.gadam

Krājumu novērtēšanas metode	ROE, %						
	Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FIFO		26.642	11.107	21.180	30.072	24.544	16.688
Vidēji svērtā metode		34.103	17.531	23.021	29.688	22.869	16.845

Kā var novērtēt no iegūtajiem datiem 3.15 tabulā kapitāla rentabilitātes rādītāju atšķirības ir lielas. 2010.gadā pēc FIFO metodes uzņēmums uz katru ieguldītu eiro ieguva 26,642% punktus, bet pēc vidēji svērtās metodes uzņēmums ieguva 34,103% punktu. Ieguvums ir par 7,461% punktiem lielāks, ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi.

2011.gadā rādītāji ir strauji samazinājušies uz pārskata gada peļņas samazināšanās rēķina. Pēc FIFO metodes katrs ieguldītais eiro ir nesis 11,107 % punktu ieguvumu, kas ir par 6,424 % punktiem mazāk, kā izmantojot vidēji svērto metodi krājumu novērtēšanu, kas nozīmē, ka izmantojot iepriekšminēto metodi katrs ieguldītais eiro, nesis 17,531 % punktu ieguvumu.

2012.gadā rādītāji ir uzlabojušies. Kapitāla rentabilitātes rādītājs, izmantojot FIFO metodi, uzrāda 21,18 % punktu uz katru ieguldītu eiro, kas palielinājusies par 10,073 % punktiem. Izmantojot vidēji svērto metodi, katrs ieguldītais eiro nesis 23,021 % punktu peļņu, kas ir palielinājusies par 5,49% punktiem. Izmantojot vidēji svērto metodi, rādītājs ir par 1,841 % punktiem lielāks, kā izmantojot krājumu FIFO metodi krājumu novērtēšanai.

2013.gadā rādītāji turpina palielināties. Pēc FIFO metodes kapitāla rentabilitāte uzrāda 30,072 % punktu, kas salīdzinot ar iepriekšējo, gadu ir palielinājusies par 8,892 % punktiem. Izmantojot krājumu novērtēšanu pēc vidēji svērtās metodes, katrs ieguldīts eiro uzņēmumā nesis 29,688 % punktu lielu ieguvumu, kas salīdzinoši ar iepriekšējo gadu ir palielinājusies par 6,667 % punktiem. Atšķirība starp kapitāla rentabilitātes rādītājiem atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes ir 0,384 % punkti. Rādītājs uzrāda labākus rezultātus, ja krājumi ir novērtēti pēc FIFO metodes.

2014.gadā novērojams rādījuma kritums, kas skaidrojams ar pašu kapitāla straujāku pieaugumu salīdzinoši ar pārskata gada peļņu. Kapitāla rentabilitāte ir 24,544 % punkti uz katru ieguldītu eiro, ja krājumu novērtēšanā izmanto FIFO metodi, kas ir samazinājusies par 5,528 % punktiem salīdzinoši ar 2013.gadu. Ja krājumu novērtēšanā izmantotu vidēji svērto metodi katrs ieguldītais eiro nestu 22,869 % punktu ieguvumu, kas ir samazinājies par 6,819 % punktiem salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Rentabilitāte uzrāda labāku rezultātu, ja krājumi tiek novērtēti pēc FIFO metodes, starpība ir 1,675 % punkti.

2015.gadā turpinās rādījuma kritums. Pēc FIFO metodes ROE ir 16,688 procentu punkti, kas ir krities par 7,856 % punktiem salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Krājumu novērtēšanā izmantojot vidēji svērto metodi, kapitāla rentabilitāte ir 16,845 % punkti, kas ir samazinājusies par 6,024 % punktiem salīdzinoši ar 2014.gadu. Starpība starp vidēji svērto metodi un FIFO metodi ir 0,157 % punktu. Šajā gadā ir novērojami labāki rezultāti, ja krājumu novērtēšanai izmanto vidēji svērto metodi.

Pašu kapitāla rentabilitātes rādītājs atspoguļo cik peļņas ir iegūts uz katru īpašnieku ieguldītu naudas vienību. Šajā rādītājā ir novērojama iepriekš aprakstīto rentabilitātes rādītāju tendence, proti, līdz 2013.gadam palielināties, bet 2014. un 2015.gadā ir novērojama rādītāja samazināšanās. Rezultāti liecina, ka 2013.gadā un 2014.gadā ROE uzrādīja labākus rezultātus, ja krājumu novērtēšanai izmanto FIFO metodi.

Autore pilnīgākam priekšstatam un līdzīgo tendenču atspoguļošanai izveidojusi rentabilitātes rādītāju kopsavilkumu (skatīt 3.16 tabulu). Tabulā autore atspoguļo komerciālo rentabilitāti, ekonomisko rentabilitāti un pašu kapitāla rentabilitāti, kas ir aprēķināta izmantojot krājumu novērtēšanā FIFO un vidēji svērto metodi.

Pēc autores domām komerciālās rentabilitātes rādītājs uzņēmumā ir stabils. Kā var novērot izmantojot krājumu novērtēšanai vidēji svērto metodi rādījumi ir labāki, jo aprēķinos tiek izmantota pārskata perioda tīrā peļņa. Krājumus novērtējot pēc vidēji svērtajā metodē palielinās uzņēmuma peļņa, kas tieši ietekmē ROS rādītāju.

Ekonomiskās rentabilitātes rādītāja aprēķinos tiek ņemta vērā pārskata perioda peļņa pirms nodokļu un procentu nomaksas. Krājumu novērtēšanai izmantojot vidēji svērto metodi var novērot labākus rādījumus, jo bruto peļņa ir lielāka, kā gadījumā, ja izmanto FIFO metodi. Šī atšķirība rodas, jo vidēji svērtās metodes gadījumā tiek samazinātas pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas.

**Rentabilitātes rādītāji atkarībā no krājumu novērtēšanas metodes uzņēmumā SIA „Roze MJ”
no 2010. – 2015.gadam**

Rentabilitātes rādītājs	Krājumu novērtēšanas metode	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ROS, %	FIFO	1.302	0.602	1.366	2.407	2.373	1.855
	Vidēji svērtā metode	1.856	1.140	1.825	2.903	2.643	2.242
ROA, %	FIFO	6.831	3.702	6.928	12.213	10.957	7.735
	Vidēji svērtā metode	8.782	5.513	8.233	13.250	11.180	8.402
ROE, %	FIFO	26.642	11.107	21.180	30.072	24.544	16.688
	Vidēji svērtā metode	34.103	17.531	23.021	29.688	22.869	16.845

Autore tabulā 3.16 attēlo rentabilitātes rādītājus, lai varētu novērtēt kopējās tendences. Autore no iegūtās informācijas var veikt secinājumus, ka rentabilitātes rādītāji ir labāki, ja krājumu novērtēšanā tiek izmantota vidēji svērtā metode, jo izmantojot vidēji svērto metodi, krājumu novērtēšanā palielinās uzņēmuma neto un bruto peļņa, kurai ir tieša ietekme uz rentabilitātes rādītāju aprēķina rezultātiem, jo aprēķinos tiek izmantota bruto peļņa vai zaudējumi vai pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem.

Pašu kapitāla rentabilitātes rādītājs atspoguļo cik peļņas ir iegūts uz katru īpašnieku ieguldītu naudas vienību. Rādītāja aprēķināšanai tiek izmantota pārskata perioda peļņa vai zaudējumi, kuri tieši tiek ietekmēti, mainoties krājumu novērtēšanas metodei.

Visiem rentabilitātes rādītājiem ir novērojama vienota tendence, proti, vislabākie, visaugstākie rādījumi ir bijuši 2013.gadā, bet 2014.gadā tie nedaudz samazinās. Komerciālās rentabilitātes rādītājs 2014.gadā samazinājies par 0.034% punktiem salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ja krājumu novērtēšanā izmanto FIFO metodi, bet samazinājums salīdzinoši ar iepriekšējo gadu, ja izmanto krājumu novērtēšanā vidēji svērto metodi ir 0.26 % punkti. 2015.gadā rādītāji ir samazinājušies straujāk pēc FIFO metodes, par 0.518% punktiem salīdzinot ar iepriekšējo gadu, bet pēc vidēji svērtās metodes samazinājums ir bijis par 0.401% punktiem.

Ekonomiskās rentabilitātes rādītājs 2014.gadā ir samazinājies par 1,256 procentu punktiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu krājumu uzskaitē, izmantojot FIFO metodi. Ja krājumu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi ROA rādītājs samazinās par 2,07 procentu punktiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. 2015.gadā pēc FIFO metodes ekonomiskā rentabilitāte ir samazinājusies par 3,222% punktiem, bet izmantojot vidēji svērto metodi, rentabilitāte ir samazinājusies par 2,778% punktiem salīdzinoši ar 2014.gadu.

Pašu kapitāla rentabilitātes rādītājam 2014.gadā novērojams rādījuma kritums, ja krājumu novērtēšanā izmanto FIFO metodi, kas ir samazinājusies par 5,528 % punktiem salīdzinoši ar 2013.gadu. Bet krājumu novērtēšanā izmantotu vidēji svērto metodi rādītājs ir samazinājies par 6,819 % punktiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. 2015.gadā pēc FIFO metodes ROE ir krities par 7,856 % punktiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Izmantojot vidēji svērto metodi Krājumu novērtēšanā, kapitāla rentabilitāte ir samazinājusies par 6,024 % punktiem salīdzinoši ar 2014.gadu.

Rādītājiem ir viens izskaidrojums, kādēļ rādītāji ir pasliktinājušies. 2014.gadā uzņēmumā vienā struktūrvienībā notika pārbūve un telpu remonts, kas bija par iemeslu tirdzniecības vietas īslaicīgai slēgšanai, kas ietekmē uzņēmuma krājumu apriti un neto apgrozījumu, protams, rodas papildus izmaksas. Uzņēmuma vadība 2015.gadā nolēma turpināt attīstības plānus un iegādājās jaunas telpas, lai varētu atvērt jaunu tirdzniecības vietu. Iegādei uzņēmums ir paņēmis aizņēmumu, kas rada papildus procentu maksājumus, kas samazina uzņēmuma pārskata gada peļņu.

Kā liecina autores veiktie aprēķini augstāki rentabilitātes rādītāji ir ja krājumu novērtēšanā tiek izmantota vidēji svērtā metode.

SECINĀJUMI

1. Krājumi ir dažādas materiālās vērtības, kas uzņēmumā tiek turētas tālākai pārdošanai vai ražošanai. Krājumu vadīšana ir nozīmīga jebkura uzņēmuma darbībā, jo tā tiek nodrošināta saimnieciskā darbība.
2. Krājumu uzskaitē var izmantot divas metodes – nepārtrauktā inventarizācija un periodiskā inventarizācija. Nepārtrauktā inventarizācijas metode dod iespēju jebkurā brīdī konstatēt krājumu atlikumus. Periodiskā inventarizācija metode ir labvēlīga mazajiem uzņēmējiem, jo nav nepieciešams datortehnikas nodrošinājums.
3. Tiešās un netiešās ražošanas izmaksas nosaka katra produkta vērtību, kas arī ļauj noteikt, cik daudz līdzekļu ir ieguldīti produktā.
4. Krājumu novērtēšanai Latvijas Republikas likumi ļauj izmantot FIFO un vidēji svērto metodi, bet nav atļauts izmantot LIFO (pēdējais iekšā – pirmais ārā) metodi.
5. Inventarizācija ļauj konstatēt krājumu pārpalikumus un zudumus. Latvijas Republikas likums „Par grāmatvedību” reglamentē inventarizācijas norisi un nepieciešamību.
6. Kopējā likviditāte sniedz datus, kas ir balstīti uz vēsturiskiem datiem, kas sniedz priekšstatu par uzņēmuma spēju tikt galā ar īstermiņa saistībām.
7. Kapitāla struktūras rādītāji atspoguļo uzņēmuma finanšu tendences, kas ļautu noskaidrot vai uzņēmumam ir problēmas ar finansiālo stabilitāti un vai uzņēmumam nav problēmu ar pieaugošu atkarību no aizņemtā kapitāla.
8. Rentabilitātes rādītāji sniedz priekšstatu, cik lielu ieguvumu uzņēmumam sniedz katra neto apgrozījuma vienība, cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmuma aktīvi un cik efektīvi tiek izmantota pašu īpašnieku ieguldīta naudas vienība. Jāatceras, ka rentabilitāte rādītāji ir relatīvi.
9. Uzņēmumā SIA „Roze MJ” izmanto krājumu novērtēšanai izmanto FIFO metodi.
10. Uzņēmumam izvēloties krājumu izmaksu novērtēšanai FIFO metodi samazina savu bruto peļņu, salīdzinoši, ja uzņēmums izmantotu vidēji svērto metodi. Vidēji starpība starp krājumu novērtēšanas metodēm ir 6912.32 EUR, kur minimālā starpība bija 4885.47 EUR, bet maksimālā starpība ir 8182.53EUR. Izvēloties krājumu novērtēšanai FIFO metodi uzņēmums samazina bruto peļņas apjomu un līdz ar to arī pārskata gada peļņu.
11. 2015.gadā starpība, kas rodas, starp novērtēšanas metodēm sastāda 20.9% no uzņēmuma peļņas, kas rodas, ja krājumu novērtēšanai izmanto FIFO metodi.

12. Darba kapitāls tiek tieši ietekmēts atkarībā no krājumu izmaksu novērtēšanas metodes. Darba kapitāls uzrāda lielāku, labāku rezultātu, ja krājumu izmaksu novērtēšanā izmanto vidēji svērto metodi.
13. Darba kapitāla attiecība pret neto apgrozījumu ir ļoti zema. Vēlami ir, lai šī attiecība būtu 15%, bet uzņēmumā SIA „Roze MJ” maksimāli rādītājs ir 6,1%.
14. Finanšu līdzsvara rādītājs, izmantojot vidēji svērto, metodi uzrāda mazāku rādītāju, jo palielinās pašu kapitāls un pārskata gada peļņa. Tendence samazināties rādītājam parāda, ka uzņēmuma samazinās atkarība no aizņemtā kapitāla. Labākus rezultātus rādītājs uzrāda, ja krājumu izmaksu novērtēšanai tiek izmantota vidēji svērtā metode.
15. Izvērtējot finansiālās neatkarības un finanšu līdzsvara koeficientu, var izsecināt, ka uzņēmumam ir problēmas ar finansiālo stabilitāti. Uzņēmuma finansiālās neatkarības koeficients nevienu gadu nav sasniedzis minimāli vēlamo robežu, kas liecina par nepieciešamību uzņēmumam pēc papildus līdzekļiem, lai uzlabotu savu darbību. Jāpiebilst, ka nedaudz labāki rādītāji, ir ja krājumu izmaksu novērtēšanā uzņēmums izmantotu vidēji svērto metodi.
16. Ekonomiskās rentabilitātes rādītāja aprēķinos tiek ņemta vērā pārskata perioda peļņa pirms nodokļu un procentu nomaksas. Krājumu novērtēšanai izmantojot vidēji svērto metodi var novērot augstāku, jo bruto peļņa ir lielāka, kā gadījumā, ja tiktu izmantota FIFO metode.
17. Visiem rentabilitātes rādītājiem ir novērojama vienota tendence, proti, vislabākie, augstākie rādījumi ir bijuši 2013.gadā, bet 2014.gadā tie sāka samazināties. 2014.gadā uzņēmumā vienā struktūrvienībā notika pārbūve un telpu kosmētiskais remonts, kas ir par iemeslu tirdzniecības vietas īslaicīgai slēgšanai, kas atstāj iespaidu uz krājumu apriti un neto apgrozījumu, protams, rodas papildus izdevumi. 2015.gadā uzņēmuma vadība nolēma turpināt attīstīties un iegādājās jaunas telpas veikala izveidošanai. Iegādei uzņēmums ir paņēmis aizņēmumu no kredītiestādes, kas rada papildus izdevumus procentu maksājumu formā, tādejādi samazinās uzņēmuma peļņa.

Pamatojoties uz darbā veikto pētījumu un rezultātiem autorei ir šādi ieteikumi uzņēmuma SIA „Roze MJ” vadībai:

1. Uzņēmumam krājumu uzskaitē izmantot nepārtraukto inventarizācijas metodi, jo tā nodrošina vadību ar operatīvo informāciju par krājumu apjomiem un izlietojumu.
2. Krājumu novērtēšanai izmantot vidēji svērto metodi mazumtirdzniecības pārtikas veikalos, jo samazinās izlietoto krājumu pašizmaksa līdz ar to palielinās uzņēmuma peļņa, kuru var ieguldīt uzņēmuma attīstības procesos.

3. Nepieciešamas palielināt darba kapitāla apjomu, kas palielinātu darba kapitāla attiecību pret neto apgrozījumu. Lai palielinātu darba kapitāla apjomu, ir jāizvērtē īstermiņa saistības un jācenšas tās samazināt vai palielināt apgrozāmo kapitālu.
4. Uzņēmumam finanšu riska samazināšanai ir ieteicams samazināt gan īstermiņa, gan ilgtermiņa saistību apjomu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. LR likums *Gada pārskatu likums*. LR AP un Ziņotājs, 44, 12.11.1992 (ar turpmākiem grozījumiem) Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=66461>
2. LR likums *Komerclikums*. "Latvijas Vēstnesis", 158/160 (2069/2071), 04.05.2000. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=5490%20>
3. LR MK noteikumi Nr. 585 *Noteikumi par uzņēmumu grāmatvedības kārtošanu un organizāciju*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 151. 2003. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=80418>
4. LR likums *Par grāmatvedību*. LR AP un Valdības Ziņotājs, Nr. 44, 12.11.1992 (ar turpmākiem grozījumiem) Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=66460>
5. Latvijas grāmatvedības standarts Nr.11 "Krājumi", 17.11.2010. „Latvijas Vēstnesis”, 183 (4375), 17.11.2010. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221422>
6. **Apsīte I.**, *Uzņēmuma gada pārskats*, Lietišķās apmācības centrs SIA, Rīga, 2010., 366 lpp
7. **Atrill P., McLaney E.**, *Financial Accounting for Decision Makers*, Person Education, London, 2008., pp. 561
8. **Benze J.**, *Finansu grāmatvedība*, Auditorfirma „Grāmatvedis” SIA, Rīga, 1998., 322 lpp
9. **Bernstein A. L., Wild J. J.**, *Analysis of financial statements*, McGraw-Hill, 2000., pp 360
10. **Brūna I., Kaire L.**, *Apdrošinātā līdzekļu uzskaitē*, SIA Tipogrāfija Ogrē, Ogre, 2004, 97 lpp
11. **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.** *Finanšu grāmatvedība*, SIA Izglītības soļi, Rīga, 2004, 246 lpp
12. **Hofs G.K. sadarbībā ar Alsiņu R.**, *Biznesa ekonomika*, SIA „Jāņa Rozes apgāds”, 2010., pp. 603
13. **Januška M.**, *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*, Merkūrijs LAT SIA, Rīga, 1993., 114 lpp
14. **Jones M.**, *Accounting and Finance*, John Wiley & Sons, United Kingdom, 2014., pp. 660
15. **Jones M.**, *Management Accounting*, John Wiley & Sons Ltd, England, 2006., pp. 279
16. **Jones M.**, *Financial Accounting*, John Wiley & Sons Ltd, England, 2006., pp. 478
17. **Kālis I.**, *Finansu menedžments*, Latvijas Universitāte, 2004., 189 lpp
18. **Ludboržs A.**, *Apdrošinātā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*, Lietišķās informācijas dienests SIA, Rīga 2007, 288 lpp

19. **Ludboržs A.**, *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*, Lietišķās informācijas dienests SIA, Rīga 2003., 282 lpp
20. **Mālderis G.**, *Inventarizācijas*, Biznesa augstskola Turība SIA, Rīga, 2005., 80.lpp
21. **Paupa V., Šneidere R.**, *Uzdevumu krājums finanšu analizē (trešais izdevums)*, Baltimoras konsultāciju centrs, Rīga, 2008., 46.lpp
22. **Rurāne M.**, *Finanšu menedžments*, RSEBAA, Rīga, 2006., 383 lpp
23. **Saksonova S.** *Uzņēmuma darbības plānošanas paņēmieni*, SIA JUMI, Rīga, 2004., 105 lpp
24. **Saksonova S.** *Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā*, I.K. INFO TILTS, 2015., 313 lpp
25. **Šneidere R.**, *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*, SIA Lietišķās informācijas dienests, Rīga, 2009, 232 lpp
26. **Šneidere R.**, *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*, Promocijas darbs, 2007 Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5256/6494Ruta_Sneidere_2007.pdf?sequence=1 (Skatīts 11.04.2016)
27. Akadēmiskās terminu datubāzes AkadTerm termins. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=neto%20apgroz%C4%ABjums&list=neto%20apgroz%C4%ABjums&lang=LV> (skatīts 06.04.2016)
28. Centrālās statistikas pārvaldes raksts. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/maksatspeja-35085.html> (skatīts 20.02.2016)
29. Digitālās Biznesa rokasgrāmatas raksts. Pieejams: <http://rokasgramata.lv/vadiba/aiznemtais-kapitals/> (skatīts 09.03.2016)
30. LR Finanšu ministrijas informatīvais materiāls. Pieejams: <http://www.eiro.lv/lv/medijiem/biezak-uzdotie-jautajumi/oficialais-parejas-kurss-mainas-periodi-latvijas-eiro-monetas-un-banknotes-> (skatīts 25.03.2016)
31. Lursoft datubāzes raksts. Pieejams: <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> (skatīts 09.03.2016)
32. NJ RATIO raksts „Uzņēmuma balance”. Pieejams: <http://www.nj.lv/2012/10/uznemuma-balance/> (skatīts 11. 03.2016)
33. Par metodiskās rokasgrāmatas saturu atbildīga biedrība "Lietišķo sieviešu apvienība" Pieejams: http://www.preili.lv/upload/uznemeji/20140430_metodiska_rokasgramata_uznemejdarbibas_uzsaksana.pdf

34. 2.SGS „Krājumi” Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32008R1126>
35. SIA „Roze MJ” npublicētie materiāli

PIELIKUMI

1.pielikums

Izvilums no SIA „Roze MJ” finanšu pārskatiem no 2010. – 2015.gadam, ja krājumu novērtēšanai izmanto FIFO metodi

Rādītājs	2010 (EUR)	2011 (EUR)	2012 (EUR)	2013 (EUR)	2014 (EUR)	2015 (EUR)
Nemateriālie ieguldījumi kopā	-	-	33	88	18	10
Pamatlīdzekļi kopā	185883	178417	176955	204087	273231	327827
Ilgtermiņa ieguldījumi (kopsumma)	185883	178417	176988	204175	273249	327837
Krājumi kopā	137065	130657	139494	172516	156976	211750
Debitori kopā	7574	15314	8826	10640	16504	16389
Nauda (kopā)	11619	29907	43864	27626	31917	19103
Apgrozāmie līdzekļi (kopsumma)	156258	175878	192184	210783	205397	247242
Pašu kapitāls (kopsumma)	64638	72714	92255	131929	174759	209764
Ilgtermiņa kreditori kopā	133115	156086	143239	134321	142001	139715
Īstermiņa kreditori kopā	140270	116244	125940	139619	151926	212391
Kreditori (kopsumma)	273385	272331	269179	273940	293927	352106

Rādītājs	2010 (EUR)	2011 (EUR)	2012 (EUR)	2013 (EUR)	2014 (EUR)	2015 (EUR)
Neto apgrozījums	1322481	1341519	1430106	1648588	1807451	1887476
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	1041868	1063830	1126748	1281054	1400301	1458100
Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	280613	277689	303358	367533	407150	429376
Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	23372	13116	25576	50680	52447	44485
Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)	17221	8076	19540	39674	42892	35005

Izvilums no uzņēmuma SIA „Roze MJ” finanšu pārskatiem no 2010.- 2015.gadam, ja krājumu novērtēšanai izmanto vidēji svērti metodi

Rādītājs	2010 (EUR)	2011 (EUR)	2012 (EUR)	2013 (EUR)	2014 (EUR)	2015 (EUR)
Nemateriālie ieguldījumi kopā	-	-	33	88	18	10
Pamatlīdzekļi kopā	185883	178417	176955	204087	273231	327827
Ilgtermiņa ieguldījumi (kopsumma)	185883	178417	176988	204175	273249	327837
Krājumi kopā	144383	145194	160584	201789	191132	253222
Debitori kopā	7574	15314	8826	10640	16504	16389
Nauda (kopā)	11619	29907	43864	27626	31917	19103
Apgrozāmie līdzekļi (kopsumma)	163576	190415	213274	240055	239553	288714
Pašu kapitāls (kopsumma)	361078	398739	434126	471856	544719	635654
Ilgtermiņa kreditori kopā	133115	156086	143239	134321	142001	139715
Īstermiņa kreditori kopā	140270	116244	125940	139619	151926	212391
Kreditori (kopsumma)	273385	272331	269179	273940	293927	352106

Rādītājs	2010 (EUR)	2011 (EUR)	2012 (EUR)	2013 (EUR)	2014 (EUR)	2015 (EUR)
Neto apgrozījums	1322481	1341519	1430106	1648587	1807451	1887476
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	1034550	1056611	1120196	1272872	1395416	1450784
Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	287931	284908	309910	375715	412035	436692
Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	23372	13116	25576	50680	52447	59119
Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)	24539	15296	26093	47857	47777	42321

Diplomdarbs „Krājumu izmaksu novērtēšanas metožu ietekme uz uzņēmuma finanšu rezultātu” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Ieva Pļaviņa

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: as. profesore Dr. ekon. Ruta Šneidere _____

Recenzents: Dr.ekon., profesore Inta Brūna

Darbs iesniegts Profesionālu programmu dekanātā _____

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Alla Ščukina _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: mg. oec. Ivita Faituša _____